СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 8.15, 15.49, 7.34;
Віцебск — 8.13, 15.31, 7.19;
Магілёў — 8.05, 15.38, 7.33;
Гомель — 7.54, 15.43, 7.49;
Гродна — 8.29, 16.05, 7.36;
Брэст — 8.22, 16.14, 7.52.
МЕСЯЦ:
Поўня 10 снежня.
ІМЯНІНЫ:
Юр'я;
Леакадзіі, Вяслава

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

9 СНЕЖНЯ 1992 г.
серада, № 244 (22022)

РОЗГАЛАС

СТО І АДЗІН ГОД ЗОРЦЫ МАКСІМА

9 снежня, ці 27 лістапада па старому стылю, 1891 года ў Мінску нарадзіўся Максім Багдановіч. Помнік паэту стаіць зусім непадалёку ад таго месца, дзе знаходзіўся той дом па былой Аляксандраўскай вуліцы. Спадзяёмся, што сёння мінчукі не забудуцца прыйсці да яго з кветкамі.

А ў Гродне, дзе прайшло паэтава маленства, сёння адкрываецца конкурс юных кампазітараў «Надзея-92», прысвечаны М. Багдановічу. У ім бяруць удзел вучні музычных школ, ліцэяў, вучылішчаў. Зусім верагодна, што прагучыць новая «Зорка Венера» або «Вераніка»: да конкурсу многія адораныя дзеці напісалі свае творы на вершы Багдановіча. Пераможцаў чакаюць прызы Міністэрства культуры, Фонду культуры і імянныя — ад вядомых беларускіх кампазітараў.

Зварот генеральнага сакратара ААН Бутраса Галі з выпадку Дня правоў чалавека

Сорак чатыры гады таму назад Арганізацыя Аб'яднаных Нацый прыняла Усеагульную дэкларацыю правоў чалавека. Гэта падзея аказала глыбокі ўплыў на гісторыю чалавецтва.

Дэкларацыя стала краевугольным каменем міжнароднай сістэмы. Парушэнні пратакаліруюцца, скаргі маюць адрас, і дзяржавы адчуваюць адказнасць за рэагаванне на іх. Міжнародныя дагаворы зрабілі многія палажэнні дэкларацыі сувязным звяном міжнароднага права.

Нягледзячы на гэтыя дасягненні, узрастанне пагрозы «халоднай вайны» адкрыла новыя крыніцы страху і жаху. Успышкі парушэння правоў чалавека ўзнікаюць у любых частках зямнога шара.

1993 год будзе рашаючым у барацьбе за правы чалавека. Ён аб'яўлены Міжнародным годам карэнных народнасцей, тых, чые правы парушаюцца асабліва часта. А ў чэрвені 1993 года ў Вене адбудзецца Сусветная канферэнцыя па правах чалавека.

Асноўным крытэрыем будзе

(Заканчэнне на 3-й стар.).

А НАШЧАДКІ СУСТРЭЛІСЯ ЯК СЯБРЫ

У вёсцы Студзянка, што ў Барысаўскім раёне, адбыліся мерапрыемствы, прысвечаныя падзеі 180-гадовай даўнасці — бітве на Бярэзіне. Былі дэлегацыі з Расіі, Беларусі, ад французскай грамадскасці, пасольства Французскай Рэспублікі. На месцы, дзе адбывалася пераправа напалеонаўскіх войск праз Бярэзіну і дзе непасрэдна сышліся дзве магутнейшыя ў тагачаснай Еўропе арміі, устаноўлены і асвячоны святарамі памятны знак, увенчаны крыжам. Гэта — памяць тым дзесяткам тысяч загінуўшых на берагах невялікай рэчкі французам, рускім, палякам, беларусам, іспанцам, украінцам, імёны многіх з якіх сёння ўжо не ўстанавіць. Адбылася таксама тэатралізаванае прадстаўленне, якое сімвалізавала тыя падзеі, і салют з гармат узору 1812 года.

МЫ НЕ КІТАЙЦЫ. У НАС ЗОН НЕ БУДЗЕ

Беларускі парламент учора адхіліў законапраект «Аб свабодных эканамічных зонах», які быў прадстаўлены на першае чытанне Саветам Міністраў. Пасля спынення прыватызацыі гэта, бадай, самы адчувальны ўдар Вярхоўнага Савета па планах урада.

Учарашні дзень дэпутаты пачалі мінутай маўчання, ушанаваўшы памяць памершага Мікалая Іванавіча Ігнатовіча.

Прыступіўшы потым да звычайнай будзённай працы, яны вярнуліся да законапраекта «Аб асновах дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі». Праект гэты, дарэчы, ужо не першы раз прадстаўляецца сесіі намеснікам старшыні адпаведнай парламенцкай камісіі Уладзімірам Заблоцкім.

Трэба сказаць, што і на гэты раз яго чакаў той жа самы нешчаслівы лёс — законапраект быў адпраўлены на дапрацоўку.

Але галоўныя і, можна сказаць, у нейкім сэнсе сенсацыйныя падзеі першай палавіны ўчарашняга дня адбыліся пры першым чытанні законапраекта «Аб свабодных эканамічных зонах». Спачатку ўсё ішло звычайным мерным шляхам: старшыня Дзяржкамітэта па знешнеэканамічных сувязях Уладзімір Радкевіч, спасылаючыся ў асноўным на кітайскі вопыт, маляваў шырокія перспектывы стварэння свабодных эканамічных зон (СЭЗ), вялікага прытоку валютных паступленняў у бюджэт і г. д. Падтрымаў яго і намеснік старшыні Камісіі па міжнародных справах і знешнеэканамічных сувязях Іван Цярэшка. Выступіўшыя далей дэпутаты ішлі ў тым жа рэчышчы, нямала гаворачы аб замежных інвестыцыях, гарантыях для заходніх бізнесменаў, магутнай плыні танных тавараў, гатовых хлынуць на Беларусь. Мне асабіста, шчыра кажучы, цікава было назіраць, як гэтыя, здаецца, звышпрагрэсіўныя і суперрынaчныя падыходы адстойвалі прадстаўнікі той самай большасці, якія пры абмеркаванні, напрыклад, Канстытуцыі, патрабавалі замацаваць сацыялістычны лад і абарону ўсіх магчымых правоў працоўных. Але вось у адладжанай музыцы дысанансам прагучала выступленне дэпутата Уладзіміра Новіка, які прапанаваў распрацоўшчыкам спачатку падрыхтаваць сацыяльна-эканамічны прагноз і аналіз магчымых наступстваў прыняцця Закона аб СЭЗ. А дэпутат Уладзімір Папкоў якраз і паспрабаваў са свайго пункту гледжання зрабіць такі аналіз. На яго думку, СЭЗы створаць шмат адмоўных працэсаў: адток капіталаў у СЭЗ з іншых рэгіёнаў Беларусі, адсюль заняпад там вытворчасці; узрост эканамічнай злачыннасці, рост сацыяльнай напружанасці і г. д. Але яго выступленне яшчэ не было пераломным — вядома, як нашы дэпутаты часам ставяцца да выступленняў прадстаўнікоў апазіцыі. Сапраўдная змена настрою ў зале пасяджэнняў адчулася тады, калі супраць закона пачалі выступаць «цэнтрысты» — Лукашэнка, Грыбанаў.

Матывы іх былі ў асноўным наступныя: у СЭЗе будзе свая мытня, граніцы, свае законы, гэта фактычна дзяржава ў дзяржаве. (Пра гэта, дарэчы, Ул. Радкевіч не гаварыў.) Калі ў адной палавіны насельніцтва будзе сваё жыццё, а ў другой — сваё, з'явіцца лішні фактар палітычнай нестабільнасці. Мы не кітайцы, якіх больш мільярда; Беларусь — той востраў, які трэба развіваць цалкам, а не часткамі.

І хаця нават Старшыня Вярхоўнага Савета выступіў у абарону законапраекта, аргументуючы гэта тым, што паводле яго трэцяга артыкула, СЭЗ уводзіцца толькі рашэннем Вярхоўнага Савета, праект быў адхілены. Рызыкну сцвярджаць — з-за недаверу часткі дэпутатаў да нашай выканаўчай улады.

Відавочна такая тэндэнцыя: дэпутаты баяцца прымаць можа і нядрэнныя, але недасканалыя законы, бо не ведаюць, як іх захоча выконваць урад, і, відаць, лічаць так: няма закона — няма праблемы.

Віталь ЦЫГАНКОЎ.

РАДЫЁ ФАКТ

На запрашэнню начальніка штаба Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь генерал-маёра Мікалая Чуркіна ў Мінску знаходзіцца з рабочым візітам ФРАНЦУЗСКАЯ ВАЕННАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ. Яе ўзначальвае намеснік начальніка ўпраўлення знешніх сувязей міністэрства абароны Францыі капітан першага рангу Рыверон. Асноўная мэта візіту — абмен вопытам ваеннага будаўніцтва, знаёмства з аператыўнай і баявой падрыхтоўкай і перападрыхтоўкай афіцэраў, якія звальняюцца ў запас, вывучэнне асноўных законаў Рэспублікі Беларусь па ваенных пытаннях.

***

«ЗЕРНЕ ЗМЕН» — ТАКУЮ НАЗВУ АТРЫМАЛА ВЫСТАВА, падрыхтаваная пасольствам Злучаных Штатаў Амерыкі ў Рэспубліцы Беларусь з нагоды пяцісотгоддзя адкрыцця Амерыкі і першага плавання Калумба. Першымі наведвальнікамі выставы сталі студэнты і выкладчыкі Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута замежных моў, дзе яна пачынае работу.

***

Вялікую цікавасць у дзелавых людзей дзяржаўнага і прыватнага сектараў эканомікі, у гандлёвых работнікаў выклікае міжнародны кірмаш «УСХОД—ЗАХАД — ПОЎНАЧ—ПОЎДЗЕНЬ», які адкрыўся ў Мінску ў выставачным комплексе «Мінскэкспа».

Акрамя краін СНГ і Балтыі, на кірмашы прадстаўляюць прадукцыю Індыя, Польшча, Аўстрыя, Германія, Фінляндыя, Ганконг, Францыя і Югаславія.

***

ДА УВАГІ ТЫХ, ХТО ГЛЯДЗЕЎ ПРА МАРЫЯНУ. У працяг гэтага мексіканскага тэлесерыяла беларускі рэжысёр Бахціяр Бахціяраў зняў камедыю. У ролі Рамоны — Стэфанія Станюта, дона Альберта — Мікалай Яроменка, Луіса Альберта іграе Яўген Крыжаноўскі, Марыяну — Тамара Сілецкая. Застаецца сказаць, што фільм мае назву «Дом, дзе плачуць багатыя».

Чакаем прэм'еру, бо вельмі сумна стала без Марыяны, нават беларускай.

Маляваў Віктар ДУБОВІК.

СПЕЦЫЯЛЬНА ДЛЯ «ЗВЯЗДЫ»

«Не трэба складваць усе яйкі ў адзін кошык»

Намеснік Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Міхаіл ДЗЯМЧУК адказвае на пытанні карэспандэнта «Звязды».

— Міхаіл Іванавіч, ці не здаецца вам пасля вашай паездкі ў Германію і нядаўняга візіту ў Кітай, што мы пакуль што толькі знаёмімся з цывілізаваным светам, і пры гэтым даволі нясмела?

— Па-першае, пачынаць усё роўна трэба са знаёмства. Па-другое, ужо можна падсумаваць нейкія і канкрэтныя вынікі такіх візітаў. Паездкі ў многія еўрапейскія краіны далі нам з боку Еўрапейскага супольніцтва амаль 20 мільёнаў долараў тэхнічнай дапамогі на станаўленне і развіццё праграм у галіне канверсіі прадпрыемстваў, малога і сярэдняга бізнесу, банкаўскай сістэмы, геапалітыкі і транспарту, а таксама энергетыкі.

Подступы да ўступлення ў Еўропу ў нас ёсць. Гаварыць, што машына ўсталявання цесных сувязей з еўрапейскімі краінамі працуе ўхаластую — зусім неправамерна. Але глядзець толькі ў бок дзяржаў з цывілізаванай эканомікай, спрабаваць скапіраваць эканамічную мадэль гэтых краін таксама будзе няправільна. У нас свая спецыфіка развіцця, свой пераходны перыяд. Нам варта больш уважліва шукаць краіны з добрай пераходнай (менавіта пераходнай) эканамічнай мадэллю. Нам трэба ўважліва глядзець на заходні пояс (Польшча, Венгрыя, Чэха-Славакія і інш.) пры стварэнні ўласнай эканомікі і не абмінаць увагай Усход, у прыватнасці Кітай, развіццё якога ў многіх накірунках для нас цяперашніх з'яўляецца вельмі і вельмі паказальным.

Трэба адзначыць, што гэта другі мой візіт у Кітай. Першы быў у 1989 годзе, адразу пасля вядомых падзей на плошчы Ціоньаньмэнь. Гэта быў крызіс, і перш за ўсё крызіс у палітыцы. Што зараз я ўбачыў? Многае змянілася, і самае галоўнае, як мне здаецца, Кітай здолеў адмовіцца ў многім ад палітычных догмаў на карысць эканомікі. У краіне ёсць адчуванне стабільнасці. Тое, чаго вельмі не хапае ўсім рэспублікам былога Саюза, у тым ліку і нам.

Стабільнасць дасягнута не як самамэта, а як фон, на якім упэўненымі крокамі ствараецца новая эканоміка, праходзяць станаўленне рыначныя адносіны. За апошнія гады значна ўзмацнеў экспартны патэнцыял Кітая, чаму найперш садзейнічалі свабодныя зоны. За восем гадоў апошнія дасягнулі такога ўзроўню, што могуць паспрачацца па сваіх эканамічных паказчыках з развітымі краінамі свету. Для нас кітайскія свабодныя зоны — лабараторыі, дзе ствараецца гэта самая новая эканоміка. Ёсць гарады — свабодныя зоны, ёсць раёны гарадоў, ёсць цэлыя тэрыторыі, але, вядома, гэта невялікія плошчы ў параўнанні з вялікім Кітаем. Гэта важна падкрэсліць у сувязі з тым, што ёсць у нас думкі і прапановы зрабіць усю Беларусь свабоднай зонай. Вопыт Кітая — вучыць трэба пачынаць з невялікага, з гарадоў і раёнаў, якія найбольш падрыхтаваны да гэтага.

— І адкуль жа трэба пачынаць свабодныя зоны ў нашай рэспубліцы?

— Трэба спачатку прыняць аб іх закон. А потым думаць, перш за ўсё, аб тэхналогіі ўвядзення праз гэтыя зоны замежных інвестыцый і г. д. Свабодная зона — не самамэта, гэта маленькая мадэль нашага гра-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

...ІХ БРАНЯПОЕЗД СТАІЦЬ НА ЗАПАСНЫМ ПУЦІ?

У Брэсце адбылася ўстаноўчая канферэнцыя камуністаў вобласці. Створаны абком з 21 члена, які ўзначаліў Павел Дубіна, апошні першы сакратар абкома КПБ. Партыйныя ячэйкі да сённяшняга дня не ўзноўлены толькі ў Брэсцкім, Іванаўскім і Жабінкаўскім раёнах вобласці.

БелаПАН.

НАШЫХ БІЗНЕСМЕНАЎ «КУЮЦЬ» У ТАЙВАНІ

Усё часцей маладых беларускіх прадпрымальнікаў можна сустрэць у развітых заходніх краінах. Вось і цяпер рыхтуюцца выехаць за мяжу дзве чарговыя групы пачынаючых бізнесменаў. На гэты раз яны бясплатна(!) пройдуць стажыроўку ў Італіі і Тайвані, дзе будуць вывучаць вопыт арганізацыі малога і сярэдняга бізнесу. Навучанне бяруцца аплаціць дзелавыя колы гэтых дзвюх краін.

Ірына ЛЕЎШЫНА, БелаПАН.

ПАСТАНОВА

ЦЭНТРАЛЬНАЙ КАМІСІІ ПА ВЫБАРАХ НАРОДНЫХ ДЭПУТАТАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ 7 СНЕЖНЯ 1992 ГОДА

АБ ПРАВЯДЗЕННІ ПАЎТОРНЫХ ВЫБАРАЎ НАРОДНАГА ДЭПУТАТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ У ГОМЕЛЬСКАЙ — ЧЫРВОНАКАСТРЫЧНІЦКАЙ ВЫБАРЧАЙ АКРУЗЕ № 188

У адпаведнасці з патрабаваннямі артыкула 57 Закона «Аб выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь» (у рэдакцыі Закона Рэспублікі Беларусь ад 21 снежня 1990 г.) Цэнтральная камісія па выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Даручыць акруговай выбарчай камісіі Гомельскай — Чырвонакастрычніцкай выбарчай акругі № 188 правесці ў выбарчай акрузе паўторныя выбары народнага дэпутата Рэспублікі Беларусь 7 сакавіка 1993 года.

2. Ажыццяўленне перадвыбарных мерапрыемстваў пры правядзенні паўторных выбараў народнага дэпутата Рэспублікі Беларусь па названай выбарчай акрузе праводзіцца ў парадку і ў тэрміны, прадугледжаныя Законам «Аб выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь».

Галасаванне праводзіцца на тых жа выбарчых участках, з 6 да 22 гадзін, па спісах выбаршчыкаў, удакладненых напярэдадні правядзення паўторных выбараў. Пры правядзенні паўторных выбараў у спісы выбаршчыкаў дадаткова ўключаюцца грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія дасягнулі да дня або ў дзень выбараў 18 гадоў, пастаянна пражываюць на тэрыторыі дадзенай выбарчай акругі; а таксама тыя, хто прыехаў на пастаяннае жыхарства. Падставай для адзнакі ў спісе выбаршчыкаў аб выбыцці выбаршчыкаў у перыяд паміж агульнымі і паўторнымі выбарамі з'яўляецца: смерць; пераезд на іншае пастаяннае месца жыхарства; прызыў у войска з праходжаннем службы за межамі ранейшага месца жыхарства; змяшчэнне па прыгавору суда ў месца пазбаўлення волі або выбранне меры стрымання ў выглядзе ўтрымання пад вартай у выпадку, устаноўленым крымінальна-працэсуальным заканадаўствам, выезд у працяглую камандзіроўку. У іншых выпадках участковая выбарчая камісія можа зрабіць адзнаку ў спісе аб выбыцці выбаршчыка, калі ёй загадзя па яго пісьмовай заяве стала вядома, што выбаршчык у сілу ўважлівых прычын у дзень выбараў будзе знаходзіцца за межамі месца галасавання.

Старшыня Цэнтральнай камісіі па выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь А. АБРАМОВІЧ.

Сакратар Цэнтральнай камісіі па выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь І. ЛІХАЧ.

ЗА КУЛІСАМІ РАБОТЫ СПЕЦСЛУЖБАЎ

КДБ—ГУПВ: узаемадзеянне расшыраецца

Аперацыю, праведзеную днямі Камітэтам дзяржаўнай бяспекі і Галоўным упраўленнем пагранічных войск, без перабольшання можна назваць унікальнай. Работнікамі гэтых двух рэспубліканскіх ведамстваў спынена спроба нелегальнага правозу па падробленых візах у Германію трыццаці грамадзян азіяцкага рэгіёна. Затрыманы 27 пакістанцаў і 3 індыйцы, а таксама пяцёра арганізатараў гэтай акцыі — таксама грамадзяне Індыі і Пакістана.

Высветлілася, што арганізатары прыбылі ў сталіцу Беларусі яшчэ ў верасні так сказаць, для вывучэння тактычнай абстаноўкі. У першую чаргу іх цікавіла сістэма пропуску пасажыраў праз пагранічна-пашпартны кантроль і міжнародны сектар аэрапорта «Мінск-2». Разлік іх быў просты — за валюту падкупіць службовых асоб АКПП і аэрапорта і бесперашкодна ажыццявіць свой план. Такія «дробязі», як «пачуццё абавязку», «патрыятызм» нашых людзей, мафіёзі ў разлік не бралі. Аказалася, дарэмна. Фантастычная па нашых мерках сума — 16 тысяч долараў — не змагла «адкрыць граніцу».

Выдатна праведзеная аперацыя магла б стаць сцэнарыем для захапляльнага дэтэктыва ці трылера. Напэўна, нават масцітыя галівудскія прадзюсеры пазайздросцілі б ліха закручанаму сюжэту і прафесіяналізму галоўных герояў. Не буду апісваць усіх перыпетый гэтай аперацыі, тым больш, што многае складае прафесіянальную тайну. Аперацыя прайшла паспяхова, спроба арганізацыі пастаяннага канала нелегальнага перакідвання людзей праз тэрыторыю Беларусі праваліл ася. Валюта, якую парушальнікі граніцы пры затрыманні выкінулі, пойдзе ў даход дзяржавы. Па цяперашняму курсу гэта ні многа-ні мала — шэсць з лішнім мільёнаў рублёў. Затрыманыя з удзелам прадстаўнікоў АВІРа МУС дэпартаваны ў пасольствы Індыі і Пакістана ў Маскве.

Як паведамілі ў Галоў-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Новыя героі для «Лысай гары»?

Адбылося пленарнае пасяджэнне Камітэта па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, журналістыкі, мастацтва і архітэктуры. Названы імёны новых прэтэндэнтаў на пачэсныя і высокія ўзнагароды.

Старажылы літаратуры і мастацтва сцвярджаюць, што раней на пасяджэннях такога шаноўнага сходу «пытанні» выраашаліся надзвычай «цікава»... Цікава ў тым сэнсе, што, як пісаў Вядзьмак Лысагорскі ў сваім бессмяротным «Сказе пра Лысую гару», было

Наогул, з прэміямі туга —
Дайсці няпроста да вянца:
Па зачараванаму кругу
Яны ўсе ходзяць без канца.
Пакуль разы са два, не
меней,
Абыдуць цалкам гэты круг—
Дык будзь ты, Грышка,
тройчы геній —
Не дачакаўшы, спусціш дух.

І сапраўды, «спускалі дух»... Так і не стаў ні лаўрэатам, ні тым больш, народным наш выдатны майстар Уладзімір Караткевіч, ды і «Грышка» — Рыгор Барадулін — толькі нядаўна пачаў збіраць даўно заслужаныя званні ды ўзнагароды...

Але гэта так сабе — прэлюдыя. Цяпер іншы час, які ў працяг «Сказа пра Лысую гару» ўвойдзе, несумненна, з новымі фарбамі, адценнямі, дэталямі, параўнаннямі і г. д., і да т. п. Дзякаваць Богу, стварыць той працяг будзе каму: у Камітэт па прэміях цяперашняга склікання ўваходзяць не толькі самыя знакамітыя майстры слова, а і вострыя, трапныя на язык, дасціпныя жартаўнікі — летапісцы: Рыгор Барадулін, Анатоль Вярцінскі, сам старшыня Камітэта Ніл Гілевіч... Ды і пагалоска і пра само пасяджэнне, і пра вынікі яго пойдзе, несумненна, вялікая і гучная.

Парадак жа на ім панаваў поўны, настрой і тон былі дзелавыя і зацікаўленыя. Яшчэ б: рэй вялі **спецыялісты,** у ведах, ацэнках і кампетэнтнасці якіх сумнявацца зусім не даводзіцца. Разумна, аргументавана і нярэдка ўзнёсла казалі пра сваіх калег па літаратурнаму цэху Іван Шамякін і Янка Брыль, Ніл Гілевіч і Анатоль Вярцінскі, Уладзімір Калеснік і Аляксей Дудараў; пра прэтэндэнта на прэмію ў галіне журналістыкі — Жанна Ліцвіна і Аляксандр Лукашук; а пра саіскальнікаў тытулаў па раздзелу музыкі, у галіне тэатра, кіно, тэлебачання — Міхась Казінец і Дзмітрый Смольскі, Міхась Дрынеўскі і Юрый Гільдзюк, Міхась Клебановіч і Віктар Дашук, Расціслаў Янкоўскі і Галіна Куляшова, Васіль Быкаў і Генрых Далідовіч... Не засталіся без увагі і лепшыя з лепшых у выяўленчым мастацтве: Юрый Карачун, Гаўрыла Вашчанка, Генадзь Буралкін адрэкамендавалі сваіх калег як самых сапраўдных майстроў.

А потым было галасаванне: як і належыць, тайнае — кожны з членаў Камітэта раіўся са сваім сумленнем і толькі сумленнем. У выніку прэтэндэнтамі на Дзяржаўныя прэміі Рэспублікі Беларусь названы: у галіне літаратуры — Сяргей Законнікаў, Алесь Звонак, Васіль Сёмуха, Алесь Жук, Яраслаў Пархута, Мікола Ермаловіч; у галіне журналістыкі — Аляксандр Уліцёнак; у галіне музыкі — Галіна Гарэлава; у галіне тэатра, кіно і тэлебачання — спектакль «Тутэйшыя» па п'есе Янкі Купалы ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы; у галіне выяўленчага мастацтва — Эдуард Агуновіч і Мікалай Селяшчук.

Камітэт сваю справу зрабіў. Так ці не — ацэняць гісторыкі і даследчыкі. А канчатковае рашэнне прымуць Вярхоўны Савет і ўрад Рэспублікі Беларусь, якім вынікі работы Камітэта па Дзяржаўных прэміях прадстаўлены на зацвярджэнне.

Анатоль МЯСНІКОЎ, член Камітэта па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь.

АКТУАЛЬНАЕ ІНТЭРВ'Ю

Салодкі агурок з горкім прысмакам

АГАРОДНІЦТВА І САДОЎНІЦТВА АПЫНУЛІСЯ Ў КРЫЗІСНЫМ СТАНОВІШЧЫ. ЦІ ДАПАМОЖА ЎРАД РЭСПУБЛІКІ ВЫВЕСЦІ ІХ З ТУПІКА?

«Ведаеце, каб не свой садовы ўчастак, то цяжка ўявіць, як можна сёння было б пражыць». Такія шчырыя, з налётам безвыходнасці выказванні даволі часта зараз даводзіцца чуць ад знаёмых, у доўгіх магазінных чэргах, чытаць у пісьмах рэдакцыйнай пошты.

Пакупнікі бядуюць, скардзяцца на дарагоўлю вітамінннай прадукцыі. Значыць, вытворцы яе ў яўным выйгрышы—вунь як падскочыла цана на іх тавар. Не, высвятляецца, яны таксама ў незайздросным, нават крытычным становішчы. Чаму, у чым прычына?

На гэтыя і іншыя пытанні па нашай просьбе адказвае старшыня аб'яднання «Мінскаблплодаагароднінагас», кандыдат эканамічных навук Віктар КАЗЕКА.

— Спачатку, Віктар Рыгоравіч, нашым чытачам хацелася б ведаць хоць бы кароткую характарыстыку вашай арганізацыі, пра мэты і задачы яе дзейнасці.

— Ахвотна раскажу. «Мінскаблплодаагароднінагас», які я ўзначальваю больш трох гадоў, з'яўляецца дзяржаўна - кааператыўным аграрна - прамысловым аб'яднаннем па вытворчасці, нарыхтоўцы, захоўванню, перапрацоўцы і гандлю садавінна - агародніннай прадукцыяй і бульбай. Створана яно ў лютым 1989 года. Хоць сфера і геаграфія яго дзейнасці шырокія, але канкрэтная задача — забеспячэнне прадукцыяй у свежым выглядзе насельніцтва гарадоў і райцэнтраў вобласці, а таксама пастаўка сыравіны кансервавым заводам, яе перапрацоўка і рэалізацыя праз гандлёвую рознічную сетку.

У наша аб'яднанне ўваходзяць 14 калгасаў, 5 саўгасаў агародніннага напрамку, 6 гандлёва-нарыхтоўчых прадпрыемстваў, 7 перапрацоўчых заводаў, іншыя прадпрыемствы.

— Зразумела, каб было чым гандляваць, што перапрацоўваць, трэба перш-наперш вырасціць, сабраць ураджай.

— На душу гарадскога насельніцтва вобласці (апрача г. Мінска) прыпадае 80 кілаграмаў прадукцыі з нашага агарода, што, зразумела, зусім недастаткова. І калі забяспечваецца поўная патрэбнасць спажыўцоў ранняй і позняй капустай, морквай, сталовымі буракамі, зялённымі культурамі, то такіх неабходных кожнаму з нас свежых агуркоў і памідораў не хапае.

— Але ж цяпер людзі, асабліва гараджане, пацягнуліся да зямлі. Сваёй агароднінай яны і запоўняць гэты вакуум.

— Усё гэта нібыта і так. Але наша аб'яднанне бачыць сваю задачу не толькі ў развіцці грамадскага агародніцтва і садоўніцтва, а і хутчэйшым станаўленні іх, у насельніцтва — на прысядзібных, садовых участках, у сялянскіх і фермерскіх гаспадарках. Менавіта з такой мэтай мы штогод усё больш прадаём насення агародніных і саджанцаў пладова-ягадных культур, нашы спецыялісты даюць аматарам неабходныя кансультацыі, аказваюць ім іншую практычную дапамогу. Вось у чым таксама бачым вырашэнне важнай праблемы.

І гэта вельмі правільна, тут усё ўзаемазвязана. Калі будзе падсечаны пад корань грамадскі сектар, то і прыватны без нашай пастаяннай дапамогі наўрад ці зможа стаць моцна на ногі.

— Атрымліваецца нейкі парадокс. Свежая, вітамінная прадукцыя карыстаецца пастаянным і шырокім попытам, вельмі патрэбна людзям, а з'яўляецца вострым дэфіцытам. Чаму? Як гэта можна растлумачыць?

— У вытворчасці агародніны вырошчванне тых жа агуркоў і памідораў заўсёды было вузкім месцам. Асноўная прычына тут — нізкая забяспечанасць гаспадарак зімовымі абагравальнымі цяпліцамі. Здавалася б, расшырай тыя, што ёсць, будуй новыя, колькі трэба, і завальвай прылаўкі магазінаў тымі ж свежанькімі агурочкамі і памідорчыкамі. Вось і ўся праблема.

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Беларуская дзіцячая кніга апынулася цяпер у складаным становішчы. Літаральна за год значна падаражэлі матэрыялы, паліграфічныя паслугі, што ў сваю чаргу выклікала рост сабекошту кнігі, а значыць, і цану яе. У такіх умовах складана працаваць кнігавыдаўцам, яшчэ горш чытачам — за добрую кнігу ім трэба выкладваць значную суму. Але і гэта яшчэ не ўсё. Вельмі цяжка знайсці выдомыя выданні на беларускай мове: тое, што выдаецца, паступае ў рэспубліку з Масквы, Санкт-Пецярбурга на рускай мове. Не спяшаюцца выпраўляць становішча і шматлікія новыя выдавецтвы, якія больш выпускаюць рускамоўныя дэтэктывы, фантастыку. Дык што ж адбываецца ў Беларусі ў галіне дзіцячага кнігавыдання, як адчувае сябе ў цяперашняй сітуацыі нацыянальнае выдавецтва «Юнацтва», якое, як вядома, высока каціруецца ў краінах СНД і Усходняй Еўропы? З гэтымі пытаннямі мы звярнуліся да яго галоўнага рэдактара, пісьменніка Міхася ПАЗНЯКОВА.

Друкаваны палетак для беларускіх дзетак

— Пераход да рынкавых адносін адбіўся ў першую чаргу на выданні беларускай кнігі, у тым ліку і дзіцячай. Цяжка было і ў 80-я гады, але тым не менш наша выдавецтва штогод у сярэднім рыхтавала 140 назваў кніг тыражом 14 мільёнаў экзэмпляраў. За дзесяць гадоў іх выпушчана звыш паўтары тысячы з агульным тыражом звыш 110 мільёнаў. Выходзілі яны на пятнаццаці мовах. Сярод кніжнага экспарту Беларусі 70—80 працэнтаў заўсёды былі выданні нашага «Юнацтва», якія ішлі больш як у сто краін свету. Як сведчанне іх якаснага ўзроўню — 120 міжнародных, міжрэспубліканскіх і былога СССР дыпломаў і медалёў. Важна адзначыць, што за гэты час мы павялічылі выпуск беларускамоўнай літаратуры.

І цяпер у нас распрацаваны цудоўныя планы ў сувязі з нацыянальным Адраджэннем, але жыццё ўносіць свае карэктывы. З-за разбалансаванасці эканомікі, парушэння сувязей, значнага павышэння цэн на паперу, друкарскія паслугі мы ўдвая скарацілі выпуск кніг. У мінулым годзе мы змаглі надрукаваць толькі 75 назваў кніг агульным тыражом 7 мільёнаў экзэмпляраў. Нягледзячы на гэта, спраўляемся і гэтым годам. За адзінаццаць месяцаў выдадзена ўжо 68 назваў кніг, з якіх 45 — на беларускай мове.

Пра гэта трэба сказаць асобна. Тыраж беларускамоўных выданняў вельмі малы (тут мы поўнасцю залежым ад кнігагандлю).

За гэты год на беларускай мове выпушчана 1,5 мільёна кніг, у той час як 23 назвы на рускай складаюць каля 3 мільёнаў экзэмпляраў. Мы разумеем, што павінны прапагандаваць беларускую кнігу, родную мову, але толькі нашых намаганняў мала: патрэбна падтрымка накіраванай дзяржаўнай палітыкі, настаўнікаў, бацькоў, а таксама, і ў першую чаргу самых дзяцей.

Што ж атрымліваецца? Пяцьдзесят працэнтаў страт па выпуску беларускамоўных выданняў усё ж вяртае дзяржава. Але мы падлічылі, што, каб выпусціць гэта запланаванае выданне кнігі на роднай мове, неабходна 33,5 мільёна рублёў датацыі. За дзевяць месяцаў выдавецтва атрымала толькі 10,5 мільёна рублёў. Парадокс, але гэта так. Як вядома, і паперавытворцы, і друкарні патрабуюць перадаплату, а датуюць па факту — атрымліваецца «замкнёнае кола». Больш таго, гэтых грашовых укладанняў, па цяперашніх цэнах, ужо вельмі мала. Мяркуйце самі: сабекошт кнігі ў сярэднім перавыдання складае 120—160 рублёў, а брашуры — ад 30 да 60 рублёў. Таму і вымушаны нам пакрываць страты прыбытковай рускамоўнай літаратурай.

Выйсце з гэтай сітуацыі, канешне, імкнемся знайсці. Мы разумеем усю важнасць гэтага. Таму толькі сёлета выдавецтва выпусціла 3,5 тысячы палас, і каб заробленых грошай на беларускамоўных выданнях. Апошнім часам актыўна супрацоўнічаем з магутнымі камерцыйнымі выдавецтвамі, каб набыць паперу, паліграфматэрыялы.

У складаных умовах мы застаёмся вернымі адраджэнню роднай мовы, выпускаем на ёй лепшыя творы нацыянальнай літаратуры, краін СНД і свету. Здадзены ў вытворчасць апошні том унікальнай 16-томнай «Бібліятэкі дзіцячай літаратуры» народаў тых рэспублік, якія ўваходзілі ў СССР. Відома, што іх літаратура, што б ні адбылося ў СНД, нам не чужая, і ведаць яе — значыць, узбагачаць сваё. Упершыню ў гісторыі беларускага кнігавыдання «Юнацтва» распачне выпуск 10-томнай «Бібліятэкі беларускай дзіцячай літаратуры», а таксама «Бібліятэкі замежнай дзіцячай літаратуры», якая выйдзе ў 30-ці кнігах на беларускай мове. Рыхтуецца да выпуску серыя «Старонкі» навукова-пазнавальнай літаратуры. Плануюцца сумесныя выданні з выдавецтвамі Украіны, Балгарыі, Польшчы, Індыі, а таксама чытанкі кніг на беларускай і англійскай мовах.

Якія перспектывы дзіцячага беларускамоўнага кнігавыдання? Калі такі хаос, такая неразбярыха будзе і далей, чакае крах. Нельга ж, каб толькі за некалькі месяцаў паліграфічныя паслугі даражэлі ў дзесяткі разоў. Напрыклад, яшчэ ў пачатку года за невялічкую кніжку «Гуканне вясны» Васіля Жуковіча з нас запатрабавалі б 19,5 тысячы рублёў, а сёння друкарскія паслугі на выданне гэтай кнігі ўзраслі на 1930 працэнтаў і перавысілі 375 тысяч рублёў. Чакаецца і новы скачок. Ці ж гэта нармальна ў нармальнай дзяржаве? Хто вытрымае такі рост цэн? Да таго ж, рэспубліка не вырабляе патрэбнай нам паперы, яна ў Расіі.

Шмат непаразуменняў узнікае ў нас і з кніжным гандлем, які апошнім часам рэзка знізіў заказы на беларускамоўную літаратуру. Асабліва гэта датычыцца «Белкаапсаюза», які забяспечвае кнігай нашага сельскага чытача. У вясковым магазіне цяжка знайсці беларускую дзіцячую кнігу. Сказаць шчыра, неабаронены наш кніжны рынак. Усё да нас прыходзіць з Прыбалтыкі, Украіны, Расіі, і толькі на рускай мове. У асноўным камерцыйныя выданні. Варта было б, на мой погляд, абкласці такія завазныя выданні пошлінай, каб атрыманыя ад гэтага грошы накіроўваць на развіццё беларускамоўнага кнігавыдання. Для гэтага трэба прыняць адпаведны закон. — грошы, астатняе ўсё не ў тым. Але ж і гістарычныя...

Як выжыць? Патрэбна глыбокапрадуманая канцэпцыя нацыянальнага кнігавыдання, актыўная дзяржаўная палітыка ў гэтым напрамку. Важна сёння зацвердзіць прыярытэтныя напрамкі ў кнігавыданні: дзіцячая літаратура, падручнікі, навукова-папулярная, энцыклапедычна-даведачная, мастацкая... Думаю, што павінен быць сапраўдны дзяржаўны заказ на беларускамоўную дзіцячую літаратуру, г. зн. дзяржава павінна выдзяляць ліміты на паперу, кардон, паліграфічныя магутнасці, павялічыць датацыі. Трэба разумець, што ніхто — ні прадпрымальнікі, ні мецэнаты, не выратуюць становішча. Патрэбна дзяржаўнае рашэнне і дзяржаўны заказ. У такой складанай сітуацыі не дашкодзіла б на ... прадпрыемстваў і кніжнага гандлю ... ад падатку на прыбытак усю дзіцячую літаратуру.

Адной з задач дзяржаўнага заказу павінна быць папаўненне бібліятэк нацыянальнай літаратурай. Гэта ж нонсенс, калі пры наяўнасці ў рэспубліцы 10 тысяч бібліятэк дзяржаўны заказ на паэзію складае толькі 500 экзэмпляраў. Што ж тады чытаюць там з беларускага?

Наспеў час стварыць фонд абароны нацыянальнага кнігавыдання, заробленыя ім сродкі накіроўваць на выкананне праграмы «Спадчына», а таксама паскорыць прыняцце закона «Аб выдавецкай дзейнасці». Усе гэтыя праблемы ... абмяркоўваліся ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Ёсць надзея, што шматлікія праблемы, якія паўсталі перад кнігавыданнем, будуць вырашаны на дзяржаўным узроўні. Без гэтага немагчыма ўявіць нашу будучыню — высокаадукаваных людзей ... з нас ... важны...

Уладзімір АНДРЫЕВІЧ.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб арганізацыі ў горадзе Мінску прыватнай натарыяльнай практыкі

У мэтах поўнага і своечасовага задавальнення запатрабаванняў насельніцтва Рэспублікі Беларусь у натарыяльным абслугоўванні Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Прыняць прапанову Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь аб арганізацыі ў горадзе Мінску ў парадку эксперыменту з 1 лютага 1993 года па 1 лютага 1994 года прыватнай натарыяльнай практыкі.

Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь вызначыць колькасць натарыяльных кантор для правядзення эксперыменту, а таксама парадак іх адкрыцця і дзейнасці.

2. Устанавіць, што натарыусы, якія займаюцца прыватнай натарыяльнай практыкай у перыяд эксперыменту, кіруюцца ў сваёй дзейнасці Законам Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўным натарыяце» і выдаваемымі ў адпаведнасці з ім іншымі заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь, валодаюць роўнымі з дзяржаўнымі натарыусамі правамі і абавязкамі і выкананыя імі натарыяльныя дзеянні маюць аднолькавую юрыдычную сілу.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

26 лістапада 1992 г. г. Мінск.

КРУГАВАЯ АБАРОНА

Чаму чалавек, які запляміў сябе шматлікімі злоўжываннямі службовым становішчам, працягвае займаць кіруючае крэсла!

Публікацыі ў лідскай незалежнай газеце «Народная трыбуна» і «Беларускім часе», а таксама шэраг радыёматэрыялаў аб шматлікіх злоўжываннях службовым становішчам з боку старшыні праўлення Лідскага райспажыўсаюза І. Капцэвіча выклікалі ў калектыве кааператараў і ўвогуле ў раёне вялікі рэзананс. Ну, і што ў выніку? Якую пазіцыю занялі пасля гэтага адпаведныя інстанцыі?

Складваецца ўражанне, што наводзіць парадак проста нявыгадна. Можна крыху паўшчуваць чалавека і адпісацца, быццам ён пакараны, як гэта, напрыклад, робіць у «Беларускім часе» (№ 41) намеснік старшыні праўлення Белспажыўсаюза В. Уладыка ў рэагаванні на крытычнае выступленне газеты.

Але ж у публікацыях гаворка ішла не аб дробязных пралiках, а аб злоўжываннях чыста крымінальнага характару. Мяркуйце самі. Чатыры аўтамашыны ў абход закона трапілі не вытворцам мяса, а «сваім» людзям. Альбо заключаюць з кааператывам здзелку на выраб праектнай дакументацыі на рэканструкцыю рынку. Кааператарам адвалілі 9 тысяч рублёў (па мерках 1990 года гэта не дробязь), а работы не выкананы. Па распараджэнню І. Капцэвіча кааператыву «Алеся» за бясцэнак прадаецца новенькі павільён на цэнтральным гарадскім рынку, пабудаваны на бюджэтныя сродкі не для кааператыва, а для рынку з мэтай паляпшэння яго работы па абслугоўванню насельніцтва. Цяпер жа ён фактычна працуе на барышы групы прадпрымальнікаў.

Складваецца ўражанне, што матэрыяльна-тэхнічная база райспажыўсаюза з'яўляецца не кааператыўнай, а асабістай уласнасцю І. Капцэвіча. Пра гэта сведчаць і прадастаўленне кааператыўных гаражоў без арэнднай аплаты яго сябрам і сваякам, і выкарыстанне аднаго з гаражоў, абсталяваных сучасным станочным паркам, выключна для зборкі асабістай аўтамашыны старшыні — зразумела, таксама аніякай аплаты за арэнду. Плюс практычна бясплатная для Капцэвіча работа райспажыўсаюзаўскай тэхнікі на будаўніцтве яго асабістага катэджа.

У матэрыялах праверкі, праведзенай Белспажыўсаюзам, асабліва адзначаны наступны факт. Пры інвентарызацыі магазіна вёскі Навапрудцы работнікі Лідскага спажыўтаварыства выявілі ювелірныя вырабы, набытыя да першага студзеня гэтага года за 1.638 рублёў і прынесеныя ў магазін для рэалізацыі пасля таго, як яны падаражалі да 6.327 рублёў. «Навар» апынуўся ў кішэні гаспадара гэтых вырабаў. Загадчыца магазіна Л. Мілевіч і вусна, і пісьмова растлумачыла, што вырабы прынёс старшыня праўлення райспажыўсаюза І. Капцэвіч.

Дзіўная логіка: кінута цень на рэпутацыю кіраўніка, у магазіне выяўлены буйная нястача і лішкі — і ўсё гэта сыходзіць з рук загадчыцы магазіна, яна працягвае працаваць на той жа пасадзе. Больш таго, пры паўторнай праверцы магазіна супрацоўнікамі Белспажыўсаюза і райаддзела міліцыі быў складзены акт аб наяўнасці злашчасных вырабаў і накладзены арышт на іх рэалізацыю (як рэчавыя доказы).

Нягледзячы на забарону, Мілевіч усё ж рэалізуе гэтыя вырабы. Прычым якой жа ўпэўненай у беспакаранасці і высокім заступніцтве трэба быць, каб так вольна абыходзіцца з законам.

Аўтамашыны, напрыклад, незаконна рэалізавалі з пісьмовага дазволу кіруючых работнікаў Лідскага райсавета (І. Васілевіч) і старшыні праўлення аблспажыўсаюза, народнага дэпутата рэспублікі І. Калмычкова. Дзякуючы апошняму, дарэчы, атрымаў аўтамабіль яго калега ў вышэйшым органе ўлады дырэктар саўгаса «Малое Мажэйкава» К. Рахатка, больш правільна—яго састарэлая адзінокая маці, якая, бачыце, адразу здала ажно сем парсюкоў!

У нас у Лідзе гэта магчыма. Многія дэпутаты рознага ўзроўню літаральна пачалі адчыняць дзверы ў склады райспажыўсаюза, як да сябе дамоў. Ці ж будзе пасля гэтага І. Капцэвіч прыцягнуты да адказнасці? Ды яго грудзьмі засланяць дзесяткі «сучасных матросавых» — не за ідэю, не за Радзіму, а за шчодрую кармушку.

Склалася парадаксальная сітуацыя. Калі не апошняга ў раёне кіраўніка, дэпутата райсавета І. Капцэвіча абразілі, дык чаму маўчыць дэпутацкі корпус і аўтараў публікацый не прыцягваюць да адказнасці за паклёп? А калі ў артыкулах праўда, чаму няма ніякай рэакцыі з боку афіцыяльных інстанцый?

Супраць аўтараў публікацый распачаты маральны тэрор, шальмаванне.

На праўленні райспажыўсаюза І. Капцэвіч, абвінаваціўшы ва ўсіх грахах галоўнага бухгалтара С. Шайногу, дамагаўся яго звальнення. Не дабіўшыся гэтага, дамогся для яго строгай вымовы.

Далей пачаўся сапраўдны фарс. Камісію па працоўных спрэчках, перад якой С. Шайнога паставіў пытанне аб незаконнасці пакарання, па ўказанню І. Капцэвіча тэрмінова «перавыбралі» (паколькі тыя, хто ўваходзіў у яе, мелі сваё меркаванне). Так званыя выбары былі праведзены з парушэннямі ўсіх норм — адсутнічаў кворум, насуперак элементарнай этыцы старшыня райспажыўсаюза сам вылучыў у кіраўнікі камісіі кандыдатуру свайго намесніка па кадрах Л. Лубенка. А яна, у сваю чаргу, тут жа выступіла супраць уключэння ў састаў камісіі чалавека, недахопам якога, відаць, з'яўляецца яго прынцыповасць...

У атмасферы кругавой абароны і поўнай беспакаранасці І. Капцэвіч працягвае мацаваць свае тылы. З маўклівай згоды старшыні райспажыўсаюза тры будынкі магазінаў у вёсках Сялец, Мыта і Ганчары пад маркай пераабсталявання пад жыллё за бясцэнак прадаюцца ў асабістую ўласнасць. Гаспадарамі іх сталі старшыня Беліцкага спажывецкага таварыства С. Карэйва, яго першы намеснік І. Рачкевіч і кіраўнік Белагрудскага спажыўтаварыства Я. Дудзіч. Старшыня ж Лідскага спажыўтаварыства С. Шымановіч цалкам на баку шэфа, паколькі на будаўніцтве яго асабняка (як і катэджа І. Капцэвіча, які побач) практычна бясплатна працуе райспажыўсаюзаўская тэхніка. Вось з такой падтрымкай і праварочвае Капцэвіч свае «справы».

Дарэчы, пасля праверкі рэвізійнай камісіі Белспажыўсаюза ні адной капейкі за нанесеныя Капцэвічам раённай спажыўкааперацыі страты ў касу не паступіла, нічога з расцягнутага не вернута. Злоўжыванні гэтага кіраўніка квітнеюць па-ранейшаму. Вось прыклад. У верасні з 45 атрыманых халадзільнікаў райвыканкому для размеркавання накіравалі 20, астатнія «падзяліў» асабіста Капцэвіч.

Былыя батракі і кухаркі, дарваўшыся да ўлады, да поўнага «карыта», раптам паказалі свету прыклад такога нястрымнага драпежніцтва, на якое наўрад ці былі здатныя так званыя дарэвалюцыйныя «недабіткі». Ад падобнага нахабства народ знямеў: маўляў, загаворыш — сабе нашкодзіш, дык лепш маўчы і не высоўвайся.

І, зразумела, самае страшнае, што на ўсё гэта праз пальцы глядзяць у афіцыяльных інстанцыях. Чаму робяць выгляд, быццам нічога не здарылася, раённыя ўлады, чаму яны так упарта абараняюць І. Капцэвіча? Ніякіх мер не прымаюць праўленне аблспажыўсаюза і асабіста яго старшыня І. Калмычкоў, а таксама праўленне Белспажыўсаюза. Няўжо ім выгадна мець справу з такімі асобамі, як Капцэвіч?!

Яўген МІХАЛЬЧАНКА, член савета Федэрацыі прафсаюзаў РБ.

Ганарар за гэты артыкул аўтар просіць пералічыць у фонд «Дзеці Чарнобыля».

Салодкі агурок з горкім прысмакам

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Але стварылася такая сітуацыя, што няма не толькі сродкаў на будаўніцтва новых цяпліц, а нават на ўтрыманне наяўных. Не, я зусім не драматызую, рэальная абстаноўка менавіта такая.

У мінулыя гады, бывала, у такі час у цяпліцах звычайна кіпела работа, падрастаў ураджай і напярэдадні Новага года, а ўжо ў пачатку лютага абавязкова не тое, што ў агароднінных магазінах сталіцы, а ў любым раённым цэнтры можна было купіць свежы агурок, рознае зяленіва.

Цяпер жа ніхто такой гарантыі не дасць. І ўсё ўпіраецца ў цеплаэнерганосьбіты, цэны на якія скачуць, што тыя рысакі. Такая ўжо тэхналогія і канструкцыя цяпліц, што, калі хочаш зберагчы іх, трэба падтрымліваць аптымальны клімат, абаграваць нават незасеяныя. Інакш зімой пад цяжарам снегу і лёду не вытрымаюць рамы, трэсне шкло і ўсё безнадзейна рухне. Што і казаць, затраты ў агароднікаў значныя, на сённяшні дзень проста непасільныя. Скажам, каб прапарыць-прагрэць грунт усяго на адным гектары, патрэбны 2 мільёны рублёў. А яшчэ ж зямельку ўзрыхліць, апрацаваць, набыць насенне, угнаенні, аплаціць работу людзей. Усё гэта таксама выдаткі, прытым немалыя. Адным словам, калі падсумаваць даходы і расходы, то кілаграм агуркоў будзе каштаваць не 19—20, як у сярэднім сёлета, а 200 рублёў. Само сабой напрошваецца пытанне, хто па такой цане іх купіць?

Такая ж незайздросная карціна складваецца з памідорамі, цыбуляй, пятрушкай. Цану за кілаграм гэтай прадукцыі давядзецца падымаць да 300 рублёў.

— Скажыце, Віктар Рыгоравіч, ці часам не завышаны гэтыя лічбы? Вельмі ўжо яны палохаюць нас, спажыўцоў.

— Ніколькі. Калі цяплічнай гаспадарцы не будзе аказана неадкладная дапамога і не зменіцца сітуацыя, мы будзем вымушаны пайсці на такія меры. Іншага выйсця няма. Глядзіце, што атрымліваецца. Напрыклад, у калгасе імя Арджанікідзе Смалявіцкага раёна летась рэалізацыйная цана кілаграма агуркоў была 8 рублёў, сёлета — 19, значыць, павысілася ўдвая. За той жа час цана на плёнку ўзляцела ў ... 100 разоў! Ці возьмем звычайны шпагат. Кошт тоны яго быў 4.000 рублёў, зараз — 250 тысяч. Нашы агароднікі навучыліся і стараюцца выкарыстоўваць літаральна кожны квадратны метр (заўважце, метр!) закрытага грунту. У саўгасе «Стара-Барысаў» Барысаўскага раёна нават сёлета, ва ўмовах моцнай працяглай засухі змаглі сабраць з кожнага такога «квадрата» па 26 кілаграмаў агуркоў і памідораў — на 3 кілаграмы больш, чым летась. Скажаце, цудоўна, малайцы! І вось гэтыя самыя «малайцы» былі вымушаны не выкарыстоўваць цэлы гектар цяплічнай зямелькі. Чаму? Не было чым яе абаграваць — не мелі паліва.

Не магу не закрануць і такое балючае пытанне. Дзе-дзе, а ў агародзе без вады—ні сюды і ні туды. Найбольш даўся ў знакі сёлетні спякотна-засушлівы год. А ў большасці нашых гаспадарак арашэння няма, без яго ж агародніну не вырасціш. Ужо звыш пяці гадоў на «штучны дождж» не выдзяляецца ні капейкі. Саматужным метадам тут нічога не зробіш. Прыклад саўгаса «Стара-Барысаў» паказвае, што можа даць арашэнне. Тут з 15 гектараў рэалізавалі 400 тон ранняй капусты і атрымалі амаль 8 мільёнаў рублёў даходу, у той час як іншыя гаспадаркі не мелі такой выручкі з усёй плошчы пасеваў позніх сартоў гэтай культуры.

— Наколькі ведаю, пытанні перапрацоўкі агародніны і садавіны заўсёды былі самымі складанымі. У якім становішчы гэты важны канвеер цяпер, што найбольш яго тармозіць?

— Сёння праблемы перапрацоўкі стаяць так востра, як, відаць, ніколі дагэтуль. Няма самага неабходнага, элементарнага — сыравіны, тары, нашым прадпрыемствам пагражае спыненне.

Вось канкрэтны прыклад. Мы падлічылі, што толькі саўгасу «Клецкі» на скрынкі для яблыкаў патрабуецца 700 кубаметраў лесу. У той жа час усяму нашаму аб'яднанню афіцыяльна было выдзелена на год усяго 400 «кубікаў». Скажыце, хіба гэта нармальна?

А з цукрам, без якога немагчымы выпуск кансерваў з агародніны і садавіны, наогул поўны абсурд. Нашым перапрацоўчым прадпрыемствам цукар нібыта выдзяляецца, але выкупіць яго яны не могуць — няма грошай. Вось характэрны прыклад такой беднасці і безвыходнасці. На складах Слуцкага кансервавага завода знаходзіцца на 40 мільёнаў рублёў гатовай прадукцыі. У сваёй рэспубліцы яе не рэалізуеш — дарагая. Раней нашы заводы пастаўлялі свой тавар у Расію, іншыя рэспублікі. Цяпер жа з-за існуючай неразбярыхі тыя ж слуцкія перапрацоўшчыкі не могуць атрымаць ад Расіі 38 мільёнаў рублёў за сваю прадукцыю. Дык што, загадаеце і далей адпраўляць яе туды дарма? Як кажуць, няма дурняў.

Асабліва крыўдна і абуральна, што не толькі замежныя партнёры, але і свае рэспубліканскія пастаўшчыкі ставяць нам падножку. Нашы кансервавыя заводы, што называецца, наскрэблі на цукар 53 мільёны рублёў і пералічылі канцэрну «Белхарчпрам». А ў выніку што? Ні абяцанага цукру не могуць атрымаць, ні грошай вярнуць. Замест дзелавога супрацоўніцтва звычайная бюракратычная валакіта.

— Такім чынам можна зрабіць вывад: над вытворчасцю агародніны і садавіны, асабліва ж над цяплічным агародніцтвам навісла сур'ёзная пагроза. Якія патрэбны захады, каб адвесці яе?

— На нарадзе, якая нядаўна адбылася на базе Мінскай агароднiннай фабрыкі і прайшла на трывожнай ноце, пытанне стаяла рубам: быць ці не быць у рэспубліцы цяплічным камбінатам? Кіраўнікі гаспадарак гаварылі канкрэтна: **каб зберагчы цяплічную гаспадарку, неабходна ў першую чаргу ўстанавіць ільготныя тарыфы на энерганосьбіты, вызваліць агароднікаў ад падаткаў на прыбытак, знізіць страхавыя ўзносы.**

Аднак прадстаўнікі Дзяржэканомплана, Мінсельгаспрадукта, Мінфіна, Дзяржддэпартамента па цэнах, Дзяржкамнафтапрадукта, на жаль, нічога пэўнага і суцяшальнага сказаць не маглі і не сказалі.

Я разумею так: мы, агароднікі, самі можам зарабіць неабходныя нам грошы і на належным узроўні весці сваю справу, але пры адной умове — калі будзе фінансавы парадак.

Гутарыў Іван БРАЛКА, кар. «Звязды».

БАГДАНОВІЧ ПА-ЛАТЫШСКУ

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» сумесна з рыжскім выдавецтвам «Rakstnieks» («Пісьменнік») падарыла сёлета чытачам прыемную неспадзяванку: кнігу М. Багдановіча «Цвяток радзімы васілька...» па-латышску і па-беларуску.

Укладальнікамі зборніка нашага класіка сталі Віктар Ліўземніек і Рыгор Барадулін. Пераклад на латышскую мову вершаў Максіма ажыццявілі Андрыс Веян і Віктар Ліўземніек — даўнія і шчырыя сябры беларускага мастацкага слова. Яны родам з Латгаліі, з беларуска-латышскага сумежжа, з таго цудоўнага азёрна-песеннага краю, дзе і па сёння суіснуюць дзве мовы — балцкая і славянская.

Сам жа Максім у брацкай краіне не чужынец. Латышскі вучоны Петэрыс Зэйле аднаго разу мне паведаміў: «Вянок» М. Багдановіча знаходзіцца ў бібліятэцы Райніса: ён любіў яе і зрабіў некалькі паметак на бачынах кнігі».

Ды перакласці вершы так і не паспеў. Але вершы М. Багдановіча ўсё ж друкаваліся ў Рызе. К. Б. Езавітаў змяшчаў знойдзеныя творы класіка на старонках часопіса «Новы шлях», які ў час апошняй вайны рыхтаваўся ў Мінску, а друкаваўся ў Рызе. Тады ж вершы М. Багдановіча былі перакладзены ў Рызе на нямецкую мову Ойгенам Энгельгардам.

Сяргей ПАНІЗНІК.

НА ЗДЫМКУ: Андрыс ВЕЯН і Віктар ЛІЎЗЕМНІЕК. (Рыга 1991 г.).

СУМЕЖЖА

УКРАІНА

«Кіеўскі» торт як сімвал эпохі

Са сталіцы братняй Украіны заўсёды было прыемна прывезці дадому торт «Кіеўскі» ці «Дняпроўскі» на крайні выпадак. Апеты ва ўспамінах турыстаў і нават у песнях далікатэс у круглай каробцы, размаляванай каштанавым лісцем, стаў сімвалам горада, як Сафійскі сабор, лаўра, «Арсенал» ці футбольная каманда «Дынама»... Часы мяняюцца, але сімвалы застаюцца. Праўда, напаўняючыся іншым зместам. Кіеўскае «Дынама» на шырокую нагу занялося камерцыяй, наведванне праваслаўных святыняў абыходзіцца цяпер турыстам далёка не ў капеечку. А торт, які па-ранейшаму карыстаецца папулярнасцю, прапануюць мясцовым жыхарам і гасцям горада вулічныя гандляры. Звычайна — гэта бабулі-пенсіянеркі ці трохі маладзейшыя кабеты, якія маюць знаёмых у гастраномах. Яны скупляюць там славутыя тарты дзесяткамі, пераплачваючы 20—30 карбованцаў за штуку, затое пасля перапродажу маюць па 200 купонаў з кожнага. Бабулек гэтых зразумець можна — пражыць на пенсію пры такіх высокіх цэнах немагчыма. Вось і гандлююць яны ў бойкіх месцах. Самае папулярнае — ля чыгуначнага вакзала. Разам з тартамі пасажыры могуць тут набыць і бохан хлеба, бутэльку мінералкі ці напітку, кавалак каўбасы, гарэлку, піва, памідоры... Міліцыя звычайна разганяе натоўпы састарэлых гандляроў, але перспектыва галоднага жыцця штурхае іх назад.

Дробная спекуляцыя захліснула амаль увесь цэнтр Кіева — перапрадаецца ўсё больш-менш прыдатнае: ад тых тартоў да вайсковых гузікаў і какард з трызубам. Так адказала насельніцтва горада на катастрафічную эканамічную сітуацыю. Новы прэм'ер Украіны Л. Кучма нядаўна ацаніў яе так: «Мы падышлі да апошняй рысы, апошняй мяжы, за якой няма нічога, акрамя хаосу і безуладдзя, за якой — катастрофа». Грашовая эмісія вырасла ў 12 разоў. Цэны, паводле слоў Л. Кучмы, на Украіне падскочылі ў 22,3 разы (у той час як у Расіі ў 14,6, Беларусі — 15,6). Многія не давяраюць і гэтай лічбе і лічаць, што цэны ўзраслі ўжо амаль у сто разоў. І гэта таксама праўда, калі ўлічыць камерцыйны і спекуляцыйны гандаль. Цана амерыканскага долара набліжаецца да 600 карбованцаў, да новага года некаторыя чакаюць нават тысячнага рубяжу. А гэта — разгул мафіёзных структур, што арганізавалі продаж украінскіх тавараў па мізэрных доларавых цэнах. Зусім нядаўна было ўстаноўлена, што канцэрн «Укрнафтахім», рээкспартаваў расійскія нафтапрадукты, паставіўшы сваю краіну на мяжу энергетычнага крызісу. «Укрнафтахім» распушчаны. Ды толькі гэтым эканамічныя праблемы не вырашаны. Сотні мільярдаў склала запазычанасць украінскіх прадпрыемстваў расійскім. Тым самым блакіруецца нармальны тавараабмен паміж дзвюма дзяржавамі. Пасля канчатковага выхаду Украіны з рублёвай зоны ўсур'ёз паўстае пытанне набыцця энерганосьбітаў па сусветных цэнах.

У такіх складаных умовах новы ўрад Леаніда Кучмы пераход да рынку збіраецца ажыццяўляць дзяржаўным рэгуляваннем эканамічных працэсаў. Ужо ў пачатку снежня Кабінет міністраў Украіны мяркуе прапанаваць план стабілізацыі і выхаду краіны з крызісу. Дзеля ажыццяўлення антыкрызісных мер Вярхоўная Рада 19 лістапада дала ўраду дадатковыя паўнамоцтвы, якіх так і не дабіўся ў свой час В. Фокін. Л. Кучма чакае падтрымкі не толькі ад парламента, але і ад розных палітычных партый і рухаў, і пакуль што знаходзіць яе, прынамсі ніхто яшчэ не стаў у апазіцыю яго ўраду. Кабінет міністраў цяпер мае права аператыўна прымаць абавязковыя рашэнні па ўрэгуляванню адносін уласнасці, прадпрымальніцкай дзейнасці, падаткаабкладання, цэнаўтварэння, у сферы крэдытна-фінансавай і навукова-тэхнічнай... Новы ўрад імкнецца захаваць адносіны з Расіяй, разам з тым наладжваючы сувязі з іншымі надзейнымі партнёрамі, у прыватнасці, з краінамі Міжземнаморскага басейна, якія размешчаны блізка і маюць попыт на ўкраінскую прадукцыю. Паводле слоў віцэ-прэм'ера В. Пінзеніка, грыўну цяпер уводзіць не збіраюцца, пакідаючы грашовую рэформу на пасластабілізацыйны перыяд...

Карацей кажучы, Украіна спадзяецца на пэўны рывок. Ды вось толькі тыя, хто нясе асноўны цяжар эканамічнай рэформы, тыя пенсіянеры, што жывуць на мінімум і гандлююць напіткамі і хлебам, даўно ўжо зняверыліся ў праектах улад.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

ПОЛЬШЧА

БЕЛАСТОЦКІ МОСТ

Перадае наш няштатны карэспандэнт Янка Целушэцкі

Калі гавораць пра нейкую стабілізацыю ў польскай эканоміцы, прыгадваю цэны на бензін (8 тысяч злотых за літр), электраэнергію, газ, за праезд у грамадскім транспарце, якія значна ўзраслі ў лістападзе. А яшчэ 3,5 мільёна беспрацоўных, якіх цяпер мае Польшча, прычым многія баяцца пасля новага года папоўніць іх рады... Статыстыка можа і знайшла адну-дзве галіны народнай гаспадаркі, дзе адзначаны невялікі рост. Але ў цэлым эканамічнае становішча ў Польшчы надзвычай цяжкае. Асабіста я яшчэ не чуў пра новыя прадпрыемствы, якія запрашалі б на пастаянную працу людзей. Нічога не будуецца. Акрамя хіба што банкаў, якія даюць крэдыты пад 60 працэнтаў... Так што жыццё ў простых людзей Польшчы зусім не вясёлае.

***

Новы від «бізнесу» пашырыўся сярод прадпрымальнікаў Рэчы Паспалітай. Выкарыстоўваючы бланкі і пячаткі неіснуючых фірм, махляры бяруць вялікія крэдыты ў банках і... знікаюць. Паліцыі цяжка змагацца з гэтым відам злачыннасці, бо няма такой дзяржаўнай службы, якая правярала б рэальнасць падобных фірм.

***

Лістапад стаў вельмі непрыемным месяцам для кіраўніцтва Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Раней з будынка яго Галоўнага праўлення ў Беластоку па вуліцы Варшаўскай выкралі відэамагнітафон, цяпер зладзеі пазбавілі кіраўніцтва БГКТ і службовай аўтамашыны «Паланез»... У лістападзе адбыўся і яшчэ адзін інцыдэнт. Нейкія зламыснікі павыбівалі шыбы ў будынку ГП БГКТ, падкінуўшы ў пакоі лістоўкі з антыбеларускімі тэкстамі. Такі ж «лозунг» пакінулі яны і на сцяне.

З ПОШТЫ РУБРЫКІ

Індыйскай цыбулі—пачэснае месца

Асаблівым багаццем абязлюдненыя калгасы і саўгасы Смаленшчыны не вызначаліся і раней. Толькі цяпер, напрыклад, у Яршыцкім раёне з'явіліся гаспадаркі-мільянеры. Праўда, мільёны ўжо не тыя. Але большасць гаспадарак таго ж раёна і гэтых мільёнаў не мае жывучы на дзяржаўных крэдытах. Слабейшыя ж саўгасы, згодна з загадам дэпартамента сельскай гаспадаркі раёна, ператвараюцца ў асацыяцыі кааператыўных гаспадарак.

Акрамя гэтых мер, кіраўніцтва вобласці робіць стаўку на развіццё фермерскіх і сялянскіх гаспадарак, якіх цяпер на Смаленшчыне налічваецца каля дзевяці тысяч. Значную дапамогу новым фермерскім гаспадаркам аказвае спецыяльны фонд «Расійскі фермер». Прымаюць туды і дапамагаюць уладкоўвацца ў вёсках і перасяленцам з краін Прыбалтыкі...

Але пра рост сельскагаспадарчай вытворчасці ў вобласці гаварыць пакуль што не прыходзіцца. Ці не таму па-ранейшаму на прылаўках смаленскіх крам пачэснае месца займаюць індыйская цыбуля, кубінскі цукар, нямецкае масла.

Кацярына ЖУКАВА.

Больш правільна: Літоўская Русь

«Звязда» 4 лістапада надрукавала заметку «Не РБ, а Беларуская Літва?». Хачу выказаць сваё меркаванне. Калі літоўскасць такая дарагая сэрцам актывістаў «Выбранецкіх шыхтоў», назавіце сваю краіну Літоўскай Руссю (былі ж Брэст-Літоўскі, Мінск-Літоўскі і да т. п.). Белая — гэта толькі частка, Чорная — другая частка, а калі назва Літва адносіцца да ВКЛ у цэлым, дык Літоўская Русь была б якраз адэкватнай назвай для часткі былога ВКЛРЖ. Іншыя часткі можна называць Жамойцкай Літвой (гэта недзе за Коўнам) і ўласна Літвой — якраз гэтыя дзве Літвы складаюць Летуву. Беларуская Літва — назва не лепшая, бо дзе падзець тады Чарнарускую Літву? Ці ж «Выбранецкія шыхты» выступаюць за падзел сучаснай суверэннай Беларусі на частку Белую (праваслаўную) і Чорную, якая спазнілася з хрышчэннем на 400 гадоў? Назва Літоўская Русь усё ж інтэгрыруючая, і ўласна літоўскі элемент—аснова гэтай інтэграцыі. Былі ж і Кіеўская Русь, і Ноўгарадская, і Маскоўская Русь, чаму не быць Літоўскай Русі? Яна была, ёсць і будзе.

Валдас БАНАЙЦІС.

Новая Вільня.

РОЗГАЛАС

НЕ ДАДЗІМ СЯБЕ ЗАБЫЦЬ

З распадам Савета эканамічнай узаемадапамогі Мінскі трактарны завод страціў у былых сацыялістычных краінах шмат пакупнікоў машын маркі «Беларусь».

Вось чаму калектыў прадпрыемства шукае і знаходзіць у гэтым рэгіёне новых партнёраў. У Германіі, напрыклад, створана акцыянернае таварыства «Белімпэкс Хандэльс», у якім асноўны капітал належыць МТЗ. Заключаны кантракт з фірмай «Пронар» аб зборцы на яе вытворчых плошчах і продажы трактараў «Беларусь» у Польшчы. Амаль 17 гадоў прадукцыя прадпрыемства адсутнічала на рынку збыту ў Чылі, але тут яе не забылі і зараз купляюць з вялікай ахвотай. Наладжваецца таксама супрацоўніцтва з фірмамі Бразіліі, Аргенціны, Парагвая і Уругвая. А фермерам ЗША толькі ў гэтым годзе было прададзена 2.750 трактараў «Беларусь».

А. ПРАЦЬКО.

РАЗВІТАЛІСЯ З БЯРОЗАВЫМ ВЕНІКАМ

ПІНСК. **(С. Шапіра).** Сапраўдны байкот лазням аб'явілі пінскія пенсіянеры. І зусім не таму, што яны разлюбілі парыльна-венікавую працэдуру. Прычына іншая. Гэтая жыццёва неабходная паслуга стала для большасці гараджан пенсіённага ўзросту дарагой раскошай. І калі яшчэ месяц назад пенсіянеры карысталіся 50-працэнтнай скідкай, то цяпер і гэтая льгота адменена, а плата падскочыла больш чым у 2,5 раза. Як сумна жартуюць уладальнікі пенсіённых кніжак: нядоўга музыка іграла. Ненадоўга хапіла ў кіраўніцтва жыллёва-камунальнай гаспадаркі горада міласэрнасці да сваіх састарэлых суграмадзян, у якіх 150 рублёў на лазневы камфорт яўна не ўпісваюцца ў месячны бюджэт.

БЕЛАРУСКАЕ МАСТАЦТВА Ў ЛОДЗІ

10 лістапада ў Лодзі адкрываецца пяцідзённы фестываль беларускага мастацтва, арганізаваны па ініцыятыве часопіса «Мастацтва» пры фінансавай падтрымцы дабрачыннага фонду «Дзеці Чарнобыля», Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына», Міжнароднай асацыяцыі гуманітарнага супрацоўніцтва і фірмы «Лодзія».

На сцэне Лодзінскага дома культуры пройдуць канцэрты з удзелам В. Скарабагатага, фальклорнага ансамбля «Ліцвіны», Касі Камоцкай, рок-гурта «Крама», будуць паказаны спектакль «Камедыя» Альтэрнатыўнага тэатра, фільмы студый «Арцель Ф» і «Фаба С», выставы мастакоў-графікаў майстроў творчай фатаграфіі. Фестываль стане першай падобнага роду акцыяй за граніцай, у падрыхтоўцы якой не ўдзельнічалі афіцыяльныя структуры.

РІД.

Зварот генеральнага сакратара ААН Бутраса Галі з выпадку Дня правоў чалавека

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

наша рэакцыя на масавыя парушэнні правоў чалавека. Існуючы механізм барацьбы за правы чалавека набірае абароты. Цяпер працуюць спецыяльныя сесіі Камісіі па правах чалавека. Групы экспертаў накіраваны на месцы. Разглядаецца пытанне аб увядзенні персанальнай крымінальнай адказнасці за парушэнні правоў чалавека.

Другім крытэрыем з'яўляецца наша разуменне ўзаемаадносін паміж развіццём і правамі чалавека. Поўнае ўсведамленне чалавечай годнасці падразумявае не толькі недапушчальнасць катаванняў, але і недапушчальнасць голаду. Яно падразумявае права голасу, свабоду веравызнання і права на адукацыю. Яно падразумявае права карыстацца ўсімі правамі без дыскрымінацыі. Сапраўднае развіццё патрабуе цвёрдых асноў дэмакратыі і ўдзелу ўсёй грамадскасці.

Людзі ва ўсім свеце ўскладаюць вялікія надзеі на Арганізацыю Аб'яднаных Нацый як сродак абароны правоў чалавека. Я ўпэўнены, што мы апраўдаем іх спадзяванні. Здзяйсненне векавой мары аб свабодзе, справядлівасці і годнасці не за гарамі.

Прадстаўніцтва ААН у Беларусі — БЕЛІНФАРМ.

Унікальным медыцынскім абсталяваннем — дзвюма лазернымі ўстаноўкамі коштам у дзесяткі мільёнаў рублёў — папоўніўся лазерны афтальмалагічны цэнтр 10-й гарадской клінічнай бальніцы г. Мінска. Перадаў іх у якасці гуманітарнай дапамогі праз Беларускі экзархат ордэн іанітаў з Германіі. Калектыў цэнтра атрымаў магчымасць на больш высокім узроўні праводзіць абследаванні сваіх пацыентаў. А іх тут штогод — каля 20 тысяч. З дапамогай звышадчувальнай сучаснай тэхнікі невялікі калектыў з сямі чалавек выяўляе такія цяжкія захворванні, як глаўкома, катаракта, адслаенне сятчаткі, розныя новаўтварэнні, і нярэдка паспяхова іх вылечвае.

НА ЗДЫМКУ: лазернае лячэнне праводзіць урач-афтальмолаг Андрэй САВІЧ.

Фота Уладзіміра МЯЖЭВІЧА, (БЕЛІНФАРМ).

КДБ—ГУПВ: узаемадзеянне расшыраецца

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

ным упраўленні пагранвойск, такога маштабу сумесная аперацыя праведзена ўпершыню. Падобна, упершыню не толькі ў рэспубліцы, але і ў СНД.

Прадстаўнікі афра-азіяцкага рэгіёна і раней неаднаразова рабілі спробы нелегальнага пранікнення ў Заходнюю Еўропу праз краіны СНД, у тым ліку — і праз Беларусь. Сёлета пагранічнікамі і супрацоўнікамі Камітэта дзяржбяспекі спынена ўжо каля двухсот такіх спроб. Як правіла, групы складаюцца з 7—12 чалавек. У пошуках лепшай долі грамадзяне Пакістана, Індыі, Шры Ланкі гатовы выкласці немалыя грошы, каб трапіць у абетаваны «заходні рай».

Нашым спецслужбам, напэўна, вядома, што на тэрыторыі былога СССР існуе некалькі каналаў нелегальнай пераправкі людзей. Сярод іх — Тбілісі, Вільнюс, Кіеў. «Кіруючы цэнтр» знаходзіцца ў Маскве. У гэтых структурах ёсць свайго роду спецыялізацыя, строгае раздзяленне абавязкаў. Адны займаюцца камплектаваннем груп, іншыя прапіхваюць іх праз кантрольна-прапускныя пункты і аэрапорты. Кожны, хто жадае трапіць з Азіі ў Еўропу, выкладвае за гэта 12 тысяч долараў.

Праведзеныя ў апошні час КДБ і ГУПВ сумесныя аперацыі наглядна сведчаць аб эфектыўнасці цеснага ўзаемадзеяння гэтых двух ведамстваў. У выніку ў даход дзяржавы пайшлі мільёны рублёў.

Канкрэтны прыклад гэтага ўзаемадзеяння — затрыманне ў маі гэтага года сумесна з польскімі пагранічнікамі групы пакістанцаў, якія спрабавалі прарвацца праз нашу граніцу ў Польшчу. Паспяхова закончылася і яшчэ адна сумесная аперацыя — канфіскацыя ў Гродна ста чатырнаццаці кантрабандных абразоў на суму паўтара мільёна рублёў.

У апошні час спробы нелегальна пераправіць праз граніцу людзей ці кантрабанду пачасціліся. Так што перадышкі ў рабоце ў нашых спецслужбаў не прадбачыцца.

Валерый МАНЮЦІН, ваенны журналіст.

«Не трэба складваць усе яйкі ў адзін кошык»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

мадства ў будучым. І як мы будзем ставіцца да маленькай мадэлі, такой будзе ў перспектыве і вялікая. Дзе я бачу свабодныя зоны? У першую чаргу, у прыгранічных раёнах Брэсцкай і Гродзенскай абласцей. Знойдуцца, канешне, некалькі раёнаў і гарадоў у Беларусі, якія пры адпаведных умовах могуцьператварыцца ў свабодныя зоны. І толькі потым можна будзе гаварыць, напрыклад, пра вобласці, усю Беларусь. Патрэбен не адзін год.

Галоўнае — не захапляцца звычайным для нас «манілаўскім» падыходам да справы. Кітай вызначаецца рэальнай пастаноўкай задач. Напрыклад, цяпер асноўная задача там — вывад краіны на ўзровень сярэднеразвітых краін свету да сярэдзіны XXI стагоддзя. Думаю, што гэта задача будзе выканана і перавыканана. Нашы ж праграмы «500 дзён» і падобныя на яе выклікалі і выклікаюць там недавер і іранічны скепсіс. Там робяць стаўку толькі на ўласныя сілы. Свая палітыка, свая мадэль эканомікі, свая спецыфіка. І менавіта гэта ўпэўненасць ва ўласных сілах прываблівае ў Кітай дзесяткі мільярдаў замежных інвестыцый. Стогны аб гуманітарнай і іншай дапамозе тут не ў пашане.

— Вы былі ў Кітаі ў якасці кіраўніка дзяржаўнай дэлегацыі нашай рэспублікі. Галоўная мэта вашай паездкі?

— Перш за ўсё падпісаць пагадненне ў гуманітарнай галіне, завязаць прамыя кантакты дзвюх краін у культуры, адукацыі, ахове здароўя, спорце, выдавецкай справе, друку, радыё, тэлебачанні, кінематаграфіі. Усе задачы былі выкананы. Для гэтага наша дэлегацыя сустракалася з прадстаўнікамі Усекітайскага сходу народных прадстаўнікоў, кіраўнікамі сфер адукацыі, культуры, іншых. Былі ў Пекінскім універсітэце і ў многіх іншых навучальных і культурных цэнтрах краіны.

— Мы цяпер пераглядаем свае адносіны да многіх рэчаў, у тым ліку і да адукацыі. Вы ў сваім нядаўнім выступленні сказалі, што «дзяржаўная кішэнь — не бяздонная» і трэба дыферэнцыравана фінансаваць розныя ступені адукацыі. Мы можам тут нешта пераняць у Кітая?

— У Кітаі больш жорстка акрэслена палітыка прыярытэтаў у адукацыі, як і ва ўсім іншым. Прыкладам можа служыць праграма 100 ВНУ, якія з'яўляюцца стрыжнем адукацыйнай палітыкі Кітая і адпаведна, канешне, лепш фінансуюцца. Але і тут ёсць той мінімум, які падтрымліваецца на дзяржаўным узроўні, усё астатняе пераведзена на пазабюджэтныя сродкі фінансавання.

Кітайская адукацыя зараз больш увагі ўдзяляе еўрапейскім мовам — англійскай, французскай і інш. У кітайскіх ВНУ традыцыйна моцны культаралагічны цыкл вучэбных праграм. А што датычыцца ўзроўню ВНУ і ўвогуле адукацыі ў свабодных зонах і па-за імі, то тут вельмі вялікая розніца на карысць першых. Эканоміка, як вядома, з'яўляецца базісам.

— У такім разе, ці можна сфармуляваць нейкі эканамічны каэфіцыент акупляльнасці гэтай вашай паездкі, што яна канкрэтна прынясе нашай рэспубліцы ў бліжэйшым будучым?

— Аб акупляльнасці гаварыць пакуль што рана. Пагадненнямі ў гуманітарнай сферы адразу грошай не заробіш. Але тое, што Кітай становіцца для нас бліжэй ва ўсіх адносінах, у тым ліку і ў эканамічных — гэта адназначна. І ў гэтым акупляльнасць такіх паездак.

— Дарэчы, аб бізнесе. Амаль кожны шосты жыхар рэспублікі ходзіць у кітайскім пухавіку. Адзіночкі-камерсанты з Беларусі едуць у Кітай і мяняюць адзін шынель на два пухавікі. Як вы думаеце, што перашкаджае нашым кіраўнікам абмяняць шынялі якой-небудзь расфарміраванай на тэрыторыі рэспублікі дывізіі на тыя ж пухавікі і такім чынам узняць свой прэстыж?

— Агаворымся адразу, што гэта не мая сфера, але думаю, калі правільна падысці да справы, то можна заваліць рэспубліку і пухавікамі, і іншымі кітайскімі рэчамі шырокага ўжытку. Мяркую, пры больш поўным уступленні рэспублікі ў рыначныя адносіны гэтыя пытанні будуць вырашацца прасцей і хутчэй.

— Кітай, можна сказаць, уступіў у рынак ужо некалькі гадоў назад. І тым не менш зведвае ідэалагічную падтрымку «кіруючай» сілы грамадства.

— Магу сказаць, краіна дэідэалагізуецца. Там цяпер няма крыклівых лозунгаў і кампанейшчыны, а ў партыі хапіла розуму своечасова адмовіцца ад таго багажу, які перашкаджаў развіццю грамадства. Я думаю, поспех Кітая абумоўлены і тым, што там «наеліся» рэвалюцый і выдатна разумеюць: без рацыянальнага, узважанага падыходу да сусветных законаў эканамічнага развіцця проста не выжыць.

— Пасля вашай паездкі ў Германію вы едзеце ў Кітай, наш прэм'ер — у Паўднёвую Карэю. Гэта што — змена прыярытэтаў?

— Не. Самыя буйныя кантакты ў нас з еўрапейскімі краінамі, з той жа Германіяй. Мы збіраемся ўступаць у Еўрапейскае супольніцтва, а не ў Садружнасць развітых краін Усходу.

І ўсё ж пры гэтым не трэба складваць усе яйкі ў адзін кошык. Шмат чаму трэба вучыцца ў Кітая, той жа Паўднёвай Карэі. Акрамя таго, мы для іх па свайму геапалітычнаму становішчу можам стаць мостам у Еўропу, яны для нас — мостам на Усход. Гэтага не ўлічваць проста нельга.

— Міхаіл Іванавіч, а ці не апярэджваюць нас у гэтым іншыя рэспублікі былога Саюза, у якіх таксама неблагое геапалітычнае становішча?

— Кітая хопіць на ўсіх. Зараз туды, сапраўды, накіроўваецца шмат візіцёраў з іншых рэспублік СНД, з Расіі плануецца вялікі візіт. Але мы свой шанц не ўпусцілі. У Кітаі цяпер ведаюць: Беларусь у цэнтры Еўропы і яе значны эканамічны патэнцыял гатоў супрацоўнічаць з кітайскім. Там ведаюць нашы трактары «Беларусь», БелАЗы, іншую беларускую прадукцыю, якая цікавіць кітайцаў. Думаю, з адкрыццём авіяліній праз Хабараўск і Новасібірск гэта знаёмства будзе больш плённым, як для кітайцаў, так і для нас.

— Стандартнае журналісцкае пытанне — што найбольш уразіла ў Кітаі, акрамя свабодных зон?

— Жаданне не паўтараць чужых памылак, у тым ліку і нашых. Яны глядзяць расійскі канал, Сі-эн-эн, канал «Азія». Кітай вучыцца, і, трэба сказаць, гэта ў яго вельмі няблага атрымліваецца.

Гутарыў Аляксандр КОКТЫШ.

АСТРАНАМІЧНЫ КАЛЯНДАР

КАЛІ МЕСЯЦ ЧЫРВОНЫ...

У ноч з 9 па 10 снежня ў сузор'і Цяльца адбудзецца поўнае зацьменне Месяца, якое можна будзе назіраць на ўсёй тэрыторыі Беларусі.

Першае зацьменне Месяца было зарэгістравана яшчэ ў старажытна-кітайскіх летапісах (1136 г. да н. э.) Наступныя тры апісаў у сваёй славутай працы «Альмагест» выдатны старажытнагрэчаскі астраном Клаўдзій Пталамей. Пазней жрацы і астролагі навучыліся прадказваць сонечныя і месячныя зацьменні, хоць і не ведалі сапраўдных прычын гэтых з'яў. Не выпадкова ў большасці людзей яны выклікалі прымхлівы жах, тым больш, што дыск Месяца часта станавіўся чырвоным, нібы наліваўся крывёю. Яны ўспрымалі зацьменне як нападзенне страшыдлаў або злых духаў на Месяц (які ў язычнікаў таксама лічыўся бажаством), а ў выніку яго раненне або нават забойства. А ў час пашырэння хрысціянскай рэлігіі распаўсюджваліся чуткі аб тым, што гэта Бог нагадвае грэшнікам аб злачынстве Каіна, старэйшага сына Адама і Евы, які забіў свайго брата Авеля.

Зразумела, што сёння такое тлумачэнне не задавальняе нават царкву, якая заклікае «ісці ў нагу з навукай». Яшчэ ў IV стагоддзі высветлілася, што строгая заканамернасць зацьменняў вынікае з руху Месяца вакол Зямлі і Зямлі вакол Сонца. Вось чаму іншы раз Месяц трапляе ў цень, які адкідвае наша планета. Праламляючыся і часткова аслабаняючыся ў зямной атмасферы, сонечныя промні набываюць чырванаватае адценне і надаюць месячнаму дыску незвычайны колер. Як бачыце, веданне фізікі і астраноміі, а таксама элементарнай матэматыкі дазваляе не са страхам, а з цікавасцю чакаць новага зацьмення.

Між іншым В. Банькоўскі і А. Шлега, якія прэтэндуюць на ролю сучасных астролагаў, у адной папулярнай беларускай газеце яшчэ ў мінулым годзе са спасылкамі на авестыйскае вучэнне раілі «ў дні зацьмення не распачынаць новых спраў, не есці жывёльную ежу, арэхі, семкі, яйкі... А за 20 хвілін да пачатку зацьмення прыняць кантрасны душ, каб адмыць дурныя звычкі, комплексы, хваробы духу і цела...»

Карысныя парады, нічога не скажаш, асабліва наконт ежы ў наш час. І халодны душ, сапраўды, прыняць не пашкодзіць аўтарам, бо ён вельмі заспакойвае нервы. А то і самі напужаныя, і чытачоў палохаюць.

Спяшаюся вас супакоіць: нічога страшнага і на гэты раз не здарыцца. Зацьменне Месяца, сцвярджаюць вучоныя, не можа аказаць ніякага адмоўнага ўздзеяння на здаровага і граматнага (гэта таксама важна) чалавека. Так што, калі пашанцуе на надвор'е, паглядзіце самі і пакажыце гэтую цікавую з'яву сваім дзецям і ўнукам — бо здараецца падобнае не вельмі часта. Ну, а аматары астраноміі змогуць правесці свае назіранні.

Такім чынам, Месяц вас чакае 10 снежня з нуля гадзін да 3 гадзін 30 хвілін мясцовага часу. Найбольшая фаза зацьмення — з палавіны другой да дзвюх гадзін ночы.

Уладзімір ЛАРЫЁНАЎ, астраном.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ «СВАБОДА»

✱ З нагоды гадавіны падпісання ў Белавежскай пушчы пагаднення аб стварэнні СНД міністр замежных спраў Расіі Козыраў адзначыў, што гэта дазволіла пазбегнуць крывавага распаду Саюза. Паводле яго слоў, стварэнне СНД было перамогай, бо спыніла спаўзанне да югаслаўскага варыянта развіцця падзей у СССР.

✱ 16 снежня ў Маскве пачнуцца расійска-японскія перагаворы па Курыльскіх астравах. Яны будуць весціся на ўзроўні намеснікаў міністраў замежных спраў.

«БІ-БІ-СІ»

✱ Ізраільскія ваенныя акружылі сектар Газа, пасля таго як там былі забіты палесцінцамі тры ізраільскія ваеннаслужачыя. Палесцінцам забаронена пакідаць межы сектара Газа.

✱ Першая буйная партыя дэпартаваных з Германіі румын прыбыла ў Бухарэст. У большасці гэта цыганы. Каля 40 тысяч грамадзян Румыніі будуць выселены з Германіі.

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

✱ Кітайскае кіраўніцтва хоча яшчэ да перадачы яму ў 1977 годзе брытанскай калоніі Ганконга вызначаць яе палітыку. Пекін імкнецца блакіраваць усе важныя рашэнні ў Ганконгу, пагражае ануляваць у будучым усе яго дагаворы, якія былі заключаны без згоды Кітая. Ён ідзе на абвастрэнне адносін з Францыяй і ЗША, якія прадалі ваенныя самалёты Тайваню.

✱ У Італіі буйнамаштабная барацьба супраць мафіі складваецца драматычна для яе ўдзельнікаў. У Палерма скончыў жыццё самагубствам генеральны пракурор горада Сеньёрына, які вёў працэс супраць мафіі. У час працэсу адзін з мафіёзі прызнаўся, што Сеньёрына супрацоўнічаў з «коза-нострай». Пасля гэтага генеральны пракурор застрэліўся. Яго самагубства — трэцяя смерць за апошнія два тыдні макрапрацэсу над мафіяй.

✱ У часопісе «Шпігель» надрукаваны артыкул аб лёсе некаторых нямецкіх дабрачынных акцый для чарнобыльскіх дзяцей. Старшакласнікі з горада Майнца былі вельмі здзіўлены, калі да іх прыехалі модна апранутыя, у золаце дзеці нібыта з Гомеля. Выглядалі яны цудоўна. Потым немцы даведаліся, што прыехаўшыя на два тыдні зусім не чарнобыльцы. Нямецкія журналісты пабывалі дома ў адной з юных «гамяльчанак». Жыве яна ў Маскве ў шыкоўнай кватэры, абсталяванай усім неабходным, у сям'і п'юць англійскае віскі, ядуць французскія цукеркі. У другі нямецкі горад пад выглядам ахвяр Чарнобыля прыехалі дзеці маскоўскіх прафсаюзных чыноўнікаў, бізнесменаў, якія маюць дачыненне да Пятроўскага пасажа, буйнога ўнівермага Масквы, дзе гандлююць пераважна за валюту. Гэтыя «дзеці Чарнобыля» прывезлі салідныя пачкі нямецкіх марак і долараў. Абураныя немцы накіравалі ў Маскву пратэст.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

✱ ЗША гатовы прадаставіць Украіне дапамогу і гарантыі ў дэмантажы ядзернай зброі.

✱ У Маскве пад эгідай Міжнароднай арганізацыі грамадзянскай авіяцыі пачалося расследаванне абставін знішчэння карэйскага боінга ў 1983 годзе. У ім прымаюць удзел прадстаўнікі Японіі, ЗША, Паўднёвай Карэі. Апошнія зацікаўлены абнародаваць усе абставіны гэтай трагедыі.

✱ У Самалі прыбыў спецыяльны пасланнік прэзідэнта ЗША Р. Оуклі. Ён сустрэўся з лідэрамі ваюючых груповак і растлумачыў, што адбудзецца ў краіне пасля высадкі ўзброеных сіл ЗША. Каля 28 тысяч ваеннаслужачых прымуць удзел у гэтай аперацыі.

ТАЙМ-АУТ

НЕ ЎСЁ РАДАСЦЬ...

У Мінску завяршыўся другі тур спаборніцтваў Балтыйскай гандбольнай лігі. Узяўшы верх у апошняй сустрэчы над сваімі асноўнымі канкурэнтамі з каўнаскага «Гранітаса» — 25:22, у турніры ўпэўнена лідзіруе мінскі клуб СКА-1 — 20 ачкоў з 20 магчымых.

А вось землякі-хакеісты па-ранейшаму нас не радуюць. Пры вельмі слабай гульні і абуральных паводзінах сталічных балельшчыкаў мінскае «Дынама» ў двух апошніх турах уступіла — 0:1 «Крылам Саветаў» з Масквы і 0:2 Васкрасенскаму «Хіміку». За 120 мінут гульні — ніводнай закінутай шайбы.

INTERFAX ІНТЭРФАКС

ЗАТРЫМАНЫ ЗБРОЯ І НАРКОТЫКІ

7 снежня нарадам Харогскага пагранатрада на таджыкска-афганскай граніцы затрыманы аўтамабіль «Жыгулі» з трыма грамадзянамі Таджыкістана. Пры доглядзе ў іх канфіскавана аўтаматычная зброя, пістолет, боепрыпасы і 2 кг наркотыкаў. Пра гэта паведаміла прэс-служба пагранвойск Расіі.

Усяго за лістапад на таджыкска-афганскім участку граніцы канфіскавана каля 40 аўтаматаў, чатыры ручныя гранатамёты, каля 100 ручных гранат, больш як 27 тыс. адзінак розных боепрыпасаў і 5,5 кг наркотыкаў.

ТУРКМЕНІСТАН БУДЗЕ МЕЦЬ СВОЙ МАНЕТНЫ ДВОР

Прэзідэнт Туркменістана даў указанне аб адкрыцці ў рэспубліцы Нацыянальнага манетнага двара і аб заключэнні неабходных кантрактаў з замежнымі фірмамі на пастаўку адпаведнага абсталявання. На прайшоўшым 7 снежня пасяджэнні Кабінета міністраў ён матываваў сваё рашэнне тым, што будучая нацыянальная валюта павінна мець высокую надзейнасць і стабільнасць.

Прэзідэнт заявіў, што нацыянальная валюта будзе ўведзена «ў сярэдзіне наступнага года» (раней супрацоўнік прэс-службы прэзідэнта заявіў «Інтэрфаксу», што ўвядзенне валюты магчымае ў сакавіку-красавіку). Прэзідэнт пацвердзіў, што курс аднаго «маната» будзе роўны аднаму долару, і запатрабаваў ад членаў урада распрацаваць праграму поўнага канверсавання валюты з моманту яе ўводу.

РЫНАК ЯК ЁН ЁСЦЬ

«Берлінскі кірмаш»

Ён адкрывае перад беларускімі вытворцамі тавараў вялікія магчымасці

Берлін стагоддзямі быў горадам кірмашоў. Пасля падзення так званай «берлінскай сцяны», аб'яднання краіны яго роля як эканамічнага і гандлёвага цэнтра ўзрасла шматразова. Як, дарэчы, актыўнасць і поле дзейнасці вядомага на Захадзе «Берлінскага кірмашу» і яго структур. Сёлета створана яшчэ адна такая структура — замежнае прадстаўніцтва для краін Балтыі і Беларусі з цэнтрам у Каўнасе. Як было заяўлена на нядаўняй прэзентацыі новай гандлёвай «адзінкі», і само прадстаўніцтва, і ўвесь Берлінскі выставачна-кірмашовы кангрэс (ВКК) будуць садзейнічаць эканамічнай інтэграцыі краін еўрапейскага кантынента. У гэтым плане не была забыта і Беларусь.

Аптымізм выказаных думак і меркаванняў, аднак, прымушае задумацца. Над чым — вядома: становішча беларускай прамысловасці даволі хісткае, сацыяльна-эканамічныя прагнозы самыя змрочныя. Не такія ўжо светлыя перспектывы малююць і некаторыя нашы дзяржаўныя дзеячы, калі пераканаўча заяўляюць: у Еўропе нас не чакаюць, а калі Беларусь і ўвойдзе ў агульнаеўрапейскую эканамічную сям'ю, дык гэта, маўляў, адбудзецца не раней чым праз 25—30 гадоў. Асаблівай дапамогі чакаць не след, трэба разлічваць толькі на ўласныя сілы. Прагнозы, магчыма, у нечым і дакладныя. Але...

Кіраўнік замежных прадстаўніцтваў Берлінскага выставачна-кірмашовага кангрэса Петра Каітц, у прыватнасці, адзначыла, што падпісаны пэўныя дакументы аб Еўрапейскай эканамічнай прасторы і што такі крок дапускае магчымасць пашырэння Еўрапейскага супольніцтва за кошт уваходжання дадатковых краін-удзельніц — гэта можа стаць рэальнасцю ў зусім недалёкай будучыні. Ва ўсякім разе ёсць пагадненне па дагаворы аб асацыіраваным членстве паміж Еўрапейскім супольніцтвам і Венгрыяй, Польшчай і ЧСФР — падзея немалаважная, а для нас, беларусаў, інфармацыя для роздуму. Такія вось дэталі вылучаліся ў канве прайшоўшай сустрэчы паміж прадстаўнікамі кіраўніцтва «Берлінскага кірмашу» і беларускага прадпрымальніцтва.

Хапала і іншых адметных момантаў, самых рознапланавых. У Германіі, напрыклад, вельмі спадзяюцца, што Берлін стане месцам правядзення Алімпійскіх гульняў 2000 года. Рашэнне ж аб гэтым будзе прымацца толькі праз год. Можа, алімпійскія багі і паспрыяюць станоўчаму рашэнню, магчыма, яно ў нечым будзе нават і справядлівым. «Берлінскі кірмаш», са свайго боку, таксама прадугледзеў развіццё сітуацыі — магчымае будаўніцтва крытых збудаванняў агульнай плошчай 180 тысяч кв. м, якія потым могуць быць выкарыстаны і для мэт алімпіяды.

Прыведзеная лічба сама па сабе характарызуе магчымасці Берлінскага ВКК. Не маючы фізічнай магчымасці пералічыць увесь спектр яго дзейнасці, прывядзём толькі адзін прыклад. Сёлетнім летам у Берліне адбылася міжнародная выстаўка авіяцыйнай і касмічнай тэхнікі «ІЛА-92». Яна дзейнічала ў міжнародным аэрапорце «Берлін-Шонефельд» на плошчы 242 тыс. кв. м. 280 тысяч наведвальнікаў і 500 удзельнікаў з 23 краін, у тым ліку з Усходняй і Цэнтральнай Еўропы, прынялі ўдзел у гэтай гандлёвай прэм'еры. На жаль, нікога з Беларусі там не было. Ці то адпаведнай тэхнікі не вырабляем, ці то па нейкай іншай прычыне...

Таму, працягваючы аналогію, ёсць неабходнасць канстатаваць: калі такі зубр кірмашовага бізнесу, як Берлінскі ВКК, працягвае нам руку на сяброўскае супрацоўніцтва, то, відаць, адзін з алімпійскіх багоў — апякун гандлю Меркурый яўна пагадзіўся на асабістае спонсарства. Нам жа толькі застаецца выкарыстаць шанц, які прадставіўся.

— «Берлінскі кірмаш», як мы бачым, нацэлены на прапанову беларускаму боку многіх тавараў шырокага спажывання. Як надзейны партнёр ён можа дапамагчы і нашым айчынным бізнесменам у справе папулярызацыі іх тавараў і паслуг на заходнім рынку, — выказаў агульнае меркаванне прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Беларусі Уладзімір Карагін.

За чым затрымка? Як заўсёды, за «малым»: за тым, каб у нас сапраўды запрацавалі рыначныя механізмы, каб з'явіліся якасныя і канкурэнтаздольныя тавары айчыннай вытворчасці. Не думаю, што мы горшыя за іншых і захочам на будучых «берлінскіх кірмашах» у Беларусі выконваць ролю своеасаблівых «статыстаў», якія толькі купляюць. Трэба ж нешта і прадаваць...

Валерый ЧАРНЯЎСКІ.

І ўсё ж Масква праслязілася...

ЛУІС-АЛЬБЕРТА ПРЫЕДЗЕ Ў ГОРАД ЦУДАЎ...

На мінулым тыдні шчасліва закончыўся паказ любімага ўсімі народамі СНД тэлесерыяла «Багатыя таксама плачуць». Яго галоўная гераіня Марыяна ўжо пабывала ў Маскве, дзе яе радасна прымалі ўлюбёныя ў мексіканскую тэледзіву фанатычныя прыхільніцы.

Наступіла чарга і беспадобнага Луіса-Альберта. У снежні да нас прыедзе і ён, кумір эсэндэўскіх хатніх гаспадынь і работніц сферы бытавога абслугоўвання.

У жыцці артыста завуць Рахеліо Гера. Яму 56 гадоў. Жанаты ён ужо трэці раз, мае двух сыноў. Аднаму з іх пяць гадоў, другому — толькі пяць месяцаў. Гэтая пікантная акалічнасць выклікае асаблівую цікавасць да заморскага госця.

Акрамя таго, што пан Гера — артыст, ён яшчэ і танцоўшчык, спявак, а таксама мастак і скульптар. Словам, чалавек разнастайных талентаў, якія ён і хоча прадэманстраваць перад сваімі слухачкамі і глядачкамі.

Луіс-Альберта мае намер даць некалькі канцэртаў у спартыўным комплексе ЦСКА. З 28 па 30 снежня знакаміты акцёр запрашае багатых масквічоў і гасцей расійскай сталіцы ў гасцініцу «Космас», дзе будзе спяваць, танцаваць, расказваць пра сябе і дэманстраваць свае скульптуры. Абяцаюць таксама банкет у рэстаране гасцініцы.

Сустрэчы з Луісам-Альберта будуць праходзіць з 10 гадзін вечара да 4 раніцы. Цана ўваходнага білета на такі камерны канцэрт — усяго толькі 35 долараў, або прыкладна 17 тысяч нашых «драўляных».

...ЖЫХАРЫ ЯКОГА, АКАЗВАЕЦЦА, НЕ ЎМЕЮЦЬ СМЯЯЦЦА

Калі масквічам сказаць, што яны не патрыёты свайго горада, і амаль нічога пра яго не ведаюць, большасць успрыме гэта як абразу. І тым не менш многае з таго, аб чым напісалі мексіканскія журналісты па просьбе Луіса-Альберта пра Маскву перад яго паездкай у Расію, для гараджан было адкрыццём.

Ну, напрыклад, тое, што ў «белакаменнай» пражываюць 60 грамадзян па прозвішчы Ленін, 18 — носяць прозвішча Сталін. Ёсць нават жыхар з вельмі рэдкім прозвішчам — О. Затое Іванових 110 тысяч, Пятровых — 57 тысяч, Сідаравых — 25 тысяч.

Ламаносавых у Маскве і Падмаскоўі ўсяго трое, але затое поўных. Міхаілаў Васільевічаў. Аляксандраў Сяргеевічаў Пушкіных — аж 34. Прозвішча Мазепа з годнасцю носяць больш як 100 чалавек, праўда, яны не ўпэўнены, што з'яўляюцца нашчадкамі славутага ўкраінскага гетмана, хаця настойлівае пацвярджэнне гэтай акалічнасці на Украіне магло б даць пэўныя дывідэнды.

Шкада, але Пячорыным пашанцавала меней. Хаця ў Маскве іх роўна 100, з Грушніцкімі накладка выйшла. На ўсю «белакаменную», уявіце сабе, ніводнага. Што ж гэта за Пячорын без Грушніцкага? Несур'ёзна.

Акрамя чалавека па прозвішчы О., у Маскве пражываюць (па аднаму) прадстаўнікі такіх рэдкіх прозвішчаў, як Бяка, Выразкаў, Вышыня, Ева, Залатаябка, Задневумніца, Гарант, Хапаймуха, Шчыборшч, Непейпіва, Убейкабылін і іншых. Прозвішчы як прозвішчы. Ніхто не смяецца. Прывыклі і суседзі, і начальнікі. Мяркуючы па ўсім, і ваўчарамі не будуць абдзелены.

Навошта гэтыя даныя Луісу-Альберта? Відаць, для выступленняў рыхтуецца. Каб масквічоў насмяшыць.

БАГАТЫХ ПРЫМУШАЮЦЬ ПЛАКАЦЬ

У Маскве багатыя плачуць таксама. Толькі вось па іншай прычыне, чым у Мексіцы.

У расійскай сталіцы набывае імпэт новы від злачынстваў. У лік патэнцыяльных ахвяр трапляюць практычна ўсе грамадзяне, якія змяшчаюць у газетах аб'явы аб куплі кватэр ці асобных дамоў.

Тэхналогія, як расказваюць у міліцыі, вельмі простая. Чалавеку, які даў аб'яву ў газету, званяць дадому і прапануюць кватэру за невысокую цану. Адначасова запрашаюць яго на агледзіны, дамаўляючыся, каб пакупнік адразу ўзяў з сабой грошы. Навошта, маўляў, адкладваць справу на доўгі час?

Як толькі кліент прыбывае на месца, небараку адразу звязваюць, грошы забіраюць, а самі знікаюць. Калі ж асцярожны пакупнік прыходзіць без грошай, гэта ўсё роўна справы не мяняе. Ён ужо на кручку ў рэкеціраў, і прытым — трывала! Багатым масквічам застаецца ў такім выпадку толькі адно — плакаць.

...А БЕДНЫЯ БЯСПЛАТНА ДЗЕЛЯЦЦА СЮЖЭТАМІ

Тэлестудыя «Астанкіна» перадавала ўжо аб тым, што ў Маскве ў маладой маці была ўкрадзена з каляскі паўтарамесячная дзяўчынка. Вядома і аб шчаслівым канцы гэтай крымінальнай гісторыі: немаўлятка знойдзена і вернута без мяжы радасным бацькам.

А вось і падрабязнасці. Зладзейкай аказалася зусім нармальная псіхічна 20-гадовая бежанка з Кіргізіі, якая пражывае ў Скопінскім раёне Разанскай вобласці. Сюды яна прыехала разам з мужам і іншымі роднымі. Пайшла яна на гэты ўчынак таму, што яе муж вельмі хацеў, каб у іх было дзіця. На жаль, маладая жонка задаволіць жаданне мужа не магла.

Сем месяцаў яна імітавала цяжарнасць. Потым, сказаўшы дома, што хоча паехаць на кансультацыю ў Маскву, выбралася ў няблізкую дарогу. Невядома, ці трапіла яна на прыём да ўрача — гэта цяпер не так проста. Патрэбны немалыя грошы, і самае галоўнае — маскоўская прапіска. Ні першага, ні другога ў няшчаснай жанчыны не было. Павандраваўшы па гарадскіх вуліцах, маладзіца ўбачыла ля магазіна ў мікрараёне Сабурава дзіцячую каляску. Раптоўная думка, што ўспыхнула ў яе галаве, не адступала.

Улучыўшы момант, жанчына выхапіла з каляскі маленькі скрутачак. І тут жа задала лататы. Дзе яна жыла тры дні — невядома. Але роўна праз гэты тэрмін з'явілася ў сваёй вёсцы і сказала, што роды адбыліся раптоўна.

Праз некалькі дзён у вёску прыехала міліцыя з Масквы. Зладзейку арыштавалі, а немаўлятка вярнулі ўзрадаваным бацькам.

Чым не сюжэт для новага тэлесерыяла? Са шчаслівым канцом...

Яўгенія ЯРЦАВА.

Гісторыя без «белых плям»

АНАТОЛЬ МЯСНІКОЎ

Усевалад Ігнатоўскі

ЛЁС І ТРАГЕДЫЯ

Пра гэтага чалавека зноў загаварылі роўна праз 60 гадоў. Шэсць дзесяцігоддзяў — цэлы чалавечы век — жыцці і справы Усевалада Ігнатоўскага знаходзіліся пад покрывам той злавеснай шырмы, якую нарадзіла і ўсталявала ў самым канцы дваццатых гадоў сталіншчына, а пасля падхапіла і панесла далей — у пяцідзесятых, шасцідзесятых і амаль да нашых часоў — адміністрацыйна-камандная сістэма. Слава богу, менш было рэпрэсій і ГУЛАГаў, крыві і ахвяр... Але гэта ўжо іншая тэма. Сёння мы ў поўны голас з нябыту тых людзей, што пакінулі ў гісторыі нашай Бацькаўшчыны глыбокі бессмяротны след. І першае месца сярод іх займае гісторык і грамадскі дзеяч Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі. Першае ўжо хоць бы таму, што і ахвярай сталіншчыны ён быў бадай што самай першай...

«Толковый словарь» Уладзіміра Даля тэрмін «воскрешать» тлумачыць наступным чынам: «Возвращать жизнь мёртвому, даровать мертвецу снова мирскую жизнь». А «Воскресать — восставать из мёртвых, возвращаться от смерти снова к жизни вещественной или духовной». «Воскрешаць» Усевалада Ігнатоўскага мы — праўдай і толькі праўдай аб ім; «воскресает» жа ён сам — сваімі справамі на карысць беларускага народа.

Уваскрасенне Ігнатоўскага павінна адбыцца найперш да духоўнага жыцця.

Цяжка зразумець нам, сённяшнім, чаму і за што гэтаму чалавеку выпаў такі гаротны лёс. Ён нічым не быў вінаваты ні перад часам, ні перад рэвалюцыяй, ні перад партыяй, ні тым больш — перад сваім, беларускім народам... Наадварот: даволі хутка разабраўшыся ў супярэчнасцях часу, ён усёй душой прыняў Вялікі Кастрычнік, верай і праўдай служыў Камуністычнай партыі, працаваў, не пакладаючы рук, на карысць беларусаў. [illegible] заплаціўся за гэта сваім жыццём...

У 5-м томе Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, выдадзенай у 1972 годзе, аб ім сціплы — на старонку машынапісу — артыкульчык. «Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі (19.4. 1881—4.2. 1931). Нарадзіўся ў в. Токары Брэсцкага павета Гродзенскай губерні. Беларускі гісторык і грамадскі дзеяч. З сям'і настаўніка. Член КПСС з 1920 г. Скончыў Юр'еўскі ўніверсітэт (1911 г.)...» А далей — удзел у рэвалюцыйным руху, барацьба ў падполлі, праца выкладчыкам, наркома асветы, старшыні Інбелкульта і прэзідэнта Беларускай Акадэміі навук. Пералік гістарычных прац. Ацэнка-выснова: «У сваіх працах Ігнатоўскі не паказаў складанасці сацыяльна развіцця на розных этапах, не даваў належнай марксісцкай характарыстыкі эпохі, разглядаў гістарычныя падзеі з нацыяналістычных пазіцый (падкрэслена мной — А.М.). Называюцца выбарныя партыйныя пасады, якія займаў вучоны і грамадскі дзеяч: кандыдат у члены ЦК, член ЦК КП(б)Б, член ЦВК БССР і ЦВК СССР. І канцоўка: «На пленуме ЦК КП(б)Б (кастрычнік 1930 г.) выведзены з членаў бюро ЦК і членаў ЦК КП(б)Б; пастановай прэзідыума і партыйнай [illegible] ЦК КП(б)Б (студзень 1931 г.) выключаны з партыі як нацыянал-ухіліст» (зноў падкрэслена мной — А.М.).

І ўсё. Ні подпісу аўтара пад артыкулам, ні звестак аб далейшым лёсе героя...

У састаў рэдакцыйнай калегіі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, выдадзенай два дзесяцігоддзі назад, уваходзілі прэзідэнт Акадэміі навук БССР М.А.Барысевіч і віцэ-прэзідэнт К.К.Атраховіч (Кандрат Крапіва), акадэмікі-гісторыкі К.І.Лукашоў і Ф.С. Мартынаў, [illegible] паэты Беларусі Пятрусь Броўка і Максім Танк, а ў рэдакцыйным савеце, акрамя іншых, яшчэ і вядомы ў свой час гісторык Л.С.Абэцэдарскі, тагачасны дырэктар Інстытута гісторыі АН БССР акадэмік І.М.Ігнаценка, аднак нікому з іх не [illegible].

Л.Абэцэдарскаму, як і некаторым іншым гісторыкам Беларусі, лёс Усевалада Ігнатоўскага выгадна было замоўчваць. Прызнай ягоныя заслугі, ацані працы і распрацоўкі — і давялося б адмаўляцца ад сваіх, уласных ацэнак развіцця гістарычных падзей у беларускім краі. А за іх, тыя «ацэнкі», былі ж атрыманы і найвышэйшыя навуковыя тытулы і званні, і немалыя грошы за манаграфіі, брашуры, вучэбныя дапаможнікі. Дык ці не лепш так — абысці моўчкі?!

Па злой іроніі лёсу ў 5-м томе Беларускай Савецкай Энцыклапедыі артыкул пра Усевалада Макаравіча Ігнатоўскага стаіць на адной старонцы з артыкулам пра Іларыёна Мяфодзьевіча Ігнаценку, таксама акадэміка АН БССР. Пра яго, дарэчы, сказана, што ён «аўтар прац па гісторыі Кастрычніцкай рэвалюцыі і ўстанаўлення Савецкай улады на Беларусі, адзін з рэдактараў «Нарысаў гісторыі Камуністычнай партыі Беларусі» (частка 2, 1967 г.) і аўтараў кнігі «Перамога Савецкай улады на Беларусі» (1967 г.)». Вядома ж, пра існаванне на белым свеце гісторыка і грамадскага дзеяча Ігнатоўскага Ігнаценка ведаў, але... прамаўчаў і ён.

Такая вось была нядаўняя наша гістарычная «навука»...

І толькі ў 1988-м, калі павеялі свежыя вятры абнаўлення ўсяго нашага жыцця, з'явілася магчымасць вярнуцца і да лёсаў вучоных і першаадкрывальнікаў нашай гісторыі. Утойваць іх справы стала проста немагчыма. Іларыён Ігнаценка спахапіўся адным з першых і разам з супрацоўнікам тагачаснага Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ Аляксеем Каралём паімкнуліся, нарэшце, сказаць пра Ігнатоўскага такую-сякую праўду: яны апублікавалі ў часопісе «Полымя» артыкул аб ім «Пад сцяг чырвоны...»

Светапогляд, жыццёвыя прынцыпы і пазіцыі Усевалада Макаравіча складваліся і фарміраваліся ў няпросты, супярэчлівы час. Тры рэвалюцыі, узнікненне і дзейнасць шматлікіх партый, грамад, фракцый, груп і рухаў блыталі становішча ў царскай Расіі, уносілі ў сэрцы і душы людзей, асабліва маладых, нявопытных, сумятню, хістанне і няўпэўненасць. І ўсё ж у жыцці трэба было вызначаць сваё месца, выражаць свае асабістыя адносіны да таго, што адбывалася навокал.

Ужо на пераломе стагоддзяў, у час вучобы ў Віленскай гімназіі, юны Ігнатоўскі далучаецца да рэвалюцыйных хваляванняў. З гімназіі яго, натуральна, выключаюць і прапаноўваюць ісці куды хочаш... Пачатковую адукацыю яму ўдалося-такі атрымаць у Магілёўскай семінарыі, і ў 1902 годзе Усевалад паступае на гісторыка-філалагічны факультэт Пецярбургскага універсітэта. Тут і знаёміцца ён з праграмай партыі эсэраў, прымае яе палажэнні і звязвае свае памкненні з сацыялістамі-рэвалюцыянерамі на цэлых 15 гадоў. Экспрапрыяцыя капіталістычнай уласнасці, устанаўленне дэмакратычнай рэспублікі, васьмігадзінны рабочы дзень, пераход зямлі ў агульнанародную ўласнасць, ураўняльнае размеркаванне вынікаў працы і забарона наймання працы, перадача [illegible] — гэтыя патрабаванні праграмы эсэраў поўнасцю задавальнялі 20-гадовага маладога чалавека. Адзінае, што ён не ўспрымаў тады, гэта індывідуальны тэрор, які абвяшчалі эсэры як асноўны сродак барацьбы супраць самадзяржаўя.

Аднак скончыць вучобу ў Пецярбурзе Ігнатоўскаму не ўдаецца. За ўдзел у антыўрадавых дэманстрацыях і распаўсюджванні пракламацый яго два разы запар высылаюць са сталіцы: спачатку дамоў, потым — у Аланецкую (Архангельскую) губерню.

Аднак вучыцца яму вельмі і вельмі хацелася. У 1908 годзе, калі рэвалюцыйная хваля значна зменшылася, Ігнатоўскі здабывае фальшывае пасведчанне аб сваёй палітычнай надзейнасці і вернасці царскаму рэжыму і паступае ў Юр'еўскі (цяпер — Тартускі) універсітэт. Праз тры гады паспяхова заканчвае вучобу і едзе ў Вільню ў адну з прыватных гімназій. Яшчэ праз чатыры гады ён — выкладчык, а неўзабаве і старшыня педагагічнага савета (па сутнасці — рэктар) Мінскага настаўніцкага інстытута. У 1915 годзе Усевалад Макаравіч разам з інстытутам эвакуіруецца ў горад Яраслаўль.

Увесь гэты час Ігнатоўскі па-ранейшаму эсэр. Партыя дзейнічае нелегальна, праграмныя задачы яе ранейшыя. Керанскі, Чарноў, Аўксенцьеў і іншыя лідэры сацыялістаў-рэвалюцыянераў карыстаюцца ў народзе пэўнай папулярнасцю: партыя мела свае арганізацыі ў 63 губернях Расіі, у тым ліку і ў Беларусі, на Балтыцы і Чарнаморскім флоце. [illegible]

У тым ж годзе ў палітычнай біяграфіі Ігнатоўскага з'яўляецца [illegible] факт: ён прымае ўдзел у зборніку, прысвечаным 300-годдзю дынастыі Раманавых, і ўзнагароджваецца ордэнам святога Станіслава трэцяй ступені пры адначасовым прысваенні чына калежскага асэсара. Праўда, у 1931-м [illegible] «яскрава контррэвалюцыйнае выступленне» Ігнатоўскага [illegible] ордэнам, хоць [illegible] практычна ўсе выкладчыкі царскіх навучальных устаноў: так значылася ў «Табелі аб ранах», заснаваным яшчэ Пятром І.

Лютаўская рэвалюцыя 1917 года заспела Мінскі настаўніцкі інстытут (цяпер ён ужо называўся педагагічным) у горадзе Яраслаўлі. Летам наступнага, 1918 года, установа і разам з ёй Усевалад Ігнатоўскі пераязджае ў Мінск. [illegible] «Вялікі Кастрычнік на Беларусі»:

— У цяжкіх муках, [illegible] праходзіла сацыяльная рэвалюцыя на Беларусі. У нашым краі, пакрытым акопамі, супыніўся фронт сусветнай імперыялістычнай вайны і падзяліў яго на дзве часткі: нямецкую і расійскую. На яго тэрыторыі Вялікі Кастрычнік спаткаўся з узброеным старым светам Заходняй Еўропы, каторы тут мусіў даць рашучы бой паўстаўшай рэвалюцыі. У гэтай барацьбе перавага была то на той, то на другой старане. То рэвалюцыя падымала масы рабочых і сялян як Беларусі, так і ўсёй Расіі, штурхала іх на моцную сваім капіталам Антанту і ставіла на полі бойкі, на гонях Беларусі, свой чырвоны штандар. То, наадварот, азвярэлая контррэвалюцыя, скарыстаўшы часовую слабасць рэвалюцыйных сілаў, займала Беларусь, нішчыла здабыткі рэвалюцыі, прыціскала працоўныя масы Беларусі, вастрогам (маецца на ўвазе астрог — заўвага А.М.), шыбельніцаю, шомпалам і бізуном утварала яна на нашай тэрыторыі спакой дарэвалюцыйнага часу. Але гэты спакой могілак не мог быць доўгім. Зноў прыходзіў на Беларусь Вялікі Кастрычнік і займаў сваё пачэснае месца.

Усяго толькі адзін абзац — пра цэлыя тры гады гістарычных рэвалюцыйных падзей! Напісана вобразна і ярка, аднак — зразумела і някідка... Вось такая гісторыя — ёмістая і правільная — і павінна была быць: і тады, і цяпер, думаецца мне, таксама! Тым больш, што няма тут ні нацыяналістычных пазіцый, ні якіх бы там ні было ўхілаў...

А далей Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі пісаў:

— Апроч таго, сацыяльная рэвалюцыя на Беларусі спаткалася з нацыянальным пытаннем (падкрэслена мной — А.М.). Заблытанае на працягу сотак год, разбуджанае Лютаўскай рэвалюцыяй, нацыянальнае пытанне патрабавала свайго развязання. Востра стала яно на чаргу дню і павінна было крышталізавацца, выяўляцца і развязвацца ў сувязі з сацыяльным, класавым пытаннем. Патрэбен быў час для таго, каб установіць гэтую сувязь і замяніць у нацыянальным пытанні прынцып адзінага нацыянальнага фронту прынцыпам адзінага рэвалюцыйнага, рабоча-сялянскага фронту.

Такімі ж зразумелай мовай і дасціпным стылем, яснымі для чытання, успрымання і асэнсавання, выкладаецца і далейшы шлях рэвалюцыі. А за гэтай зразумеласцю, знешняй лёгкасцю і даступнасцю — вялікая праца гісторыка і даследчыка. У распараджэнні Усевалада Макаравіча былі далёка не ўсе дакументы і матэрыялы, тым не менш і першыя месяцы рэвалюцыйных падзей на Беларусі, і першы Усебеларускі кангрэс, і нямецкая акупацыя, і ўтварэнне Беларускай рэспублікі, і нашэсце палякаў, і падпольны рух, і, нарэшце, перамога Вялікага Кастрычніка паказаны на шырокім гістарычным фоне, праўдзіва і аб'ектыўна.

Але мы забеглі некалькі наперад падзей...

Тым жа летам 1918-га ўзнікае Беларуская партыя сацыялістаў-рэвалюцыянераў (БПС-Р).

(Працяг будзе).

ВАШ САД І АГАРОД

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

Пра ўгнаенні

Каб нашы прысядзібныя ўчасткі давалі высокія ўраджаі агародніны і садавіны, іх неабходна з году ў год апрацоўваць, акультурваць, уносіць патрэбную колькасць угнаенняў — арганічных і мінеральных, вапнаваць глебу (калі яна кіслая). Для вызначэння колькаснай масы гэтых угнаенняў неабходны аналізы на наяўнасць рухомых форм макра- і мікраэлементаў, кіслотнасці. Такі аналіз робяць спецыяльныя аграхімічныя лабараторыі.

АРГАНІЧНЫЯ УГНАЕННІ — гэта гной (цвёрдыя і вадкія выдзяленні жывёлы), перагной, птушыны памёт, торф, сапрапелі, рознае смецце і адходы стала, фекалій, кампосты, зялёныя ўгнаенні, лісце, салома, шмат што іншае. Арганіка дае раслінам усе элементы сілкавання, павялічвае ўтрыманне гумусу ў глебе, паляпшае водны, цеплавы і газавы рэжымы, стымулюе работу розных мікраарганізмаў. Апошнія нібы тая цудадзейная сіла ператвараюць недаступныя элементы ў найбольш прыдатныя для сілкавання і развіцця.

Самым каштоўным з'яўляецца гной. Яго «баявы састаў» — выдзяленні жывёлы, птушак і падсцілка. У выніку складаных біялагічных працэсаў амаль палавіна сухога рэчыва ў страўніку ператвараецца ў кал. У мачы ўтрымліваецца да 20 працэнтаў калію і больш палавіны азоту. А такія элементы, як фосфар, сера, кальцый, другая палавіна азоту, большасць мікраэлементаў — у цвёрдых выдзяленнях. Чым лепшы корм — тым лепшы і гной. Асабліва добрым ён бывае на падсцілцы з дробнай саломы. Пілавінне заўжды кіслае, «гарыць» яно паволі. Таму гной з пілавіннем трэба ўносіць з восені.

Увогуле гной у сярэднім утрымлівае 75 працэнтаў вады, 21 — арганічных рэчываў, 0,5 — азоту, 0,25 — фосфару, 0,6 — калію, 0,35 працэнта кальцыю. Большасць гэтага «дабра» — у прыдатнай для раслін форме.

Найлепшым лічыцца гной з канюшняў. Асабліва калі ў якасці падсцілкі выкарыстоўвалася рэзаная салома. Ён лягчэйшы за свіны і з-пад кароў, валодае выдатнымі цеплавымі якасцямі (найлепшы для цяпліц на біяпаліве). Унесены ў глебу, дзе больш гліны, чым пяску, ён нібы разбівае камякі, робіць раллю прыдатнай для вырошчвання ўсіх агароднінных культур.

Гной кароўнікаў і свінарнікаў больш вадкі і кіслы. Ён горш разаграецца, менш выдзяляе цяпла. Але ў лёгкіх глебах вельмі эфектыўны. Асабліва добра расце на ім капуста.

Авечы гной трэба паліць жыжкай, тады ён лепш засвойваецца раслінамі.

Гной бывае перапрэлы і свежы. Першы лепшы. Ён мае цёмную афарбоўку, яго вага значна меншая ў параўнанні са свежым. Састаўныя часткі — салома, лісце, пілавінне ў ім амаль не бачны. Але найлепш уносіць перагной — чорную аднародную масу, дзе кампаненты зусім не адрозніваюцца. Гэта вельмі багатая арганічнымі рэчывамі чорная, рассыпчастая глеба. Усе расліны яе вельмі «любяць», растуць як на дражджах.

Птушыны памёт у поўным сэнсе можна назваць канцэнтраваным угнаеннем. Асаблівая яго каштоўнасць у азоце. Ён вельмі рухомы і хутка «выпараецца» ў форме аміяку. За два месяцы захоўвання страты складаюць палавіну! Таму ў птушніках ладкуюць тарфяную крошку, вельмі дробную салому, якія ўбіраюць вільгаць і гэтым захоўваюць азот. Захоўванню яго спрыяе таксама прасушка памёту з дабаўленнем торфу.

Птушыны памёт найлепш прымяняць у падкормках. Аптымальная дазіроўка — 10—20 частак вады на адну частку памёту. Крыху настояць.

Гноевая жыжка — прадукт перабрадзіўшай мачы. Гэта ў асноўным азотна - калійная дабаўка. Дзейнічае хутка і эфектыўна, бо азот і калій засвойваюцца раслінамі вельмі добра і без прыкметных страт. Гэты від угнаенняў, як і птушыны памёт, найлепш прымяняць у падкормках. Жыжку разбаўляюць 6 часткамі вады і ўносяць у раён залягання каранёў (да 10 см) пасля добрага паліву ці дажджу.

Пра іншыя ўгнаенні з сямейства арганічных — торф, дзярновую зямлю, глей, фекалій, хатнія адходы, кампосты — у наступны раз.

Дубчыкі для прышчэпак

Зіма то прыходзіць з даволі значнымі маразамі і снежнымі заносамі, то адступае пад напорам паўднёвага подыху. Недзе на дрэвах нават захавалася лісце. Асабліва на летніх і асенніх сартах яблынь. І ўсё ж час бярэ сваё. Уся расліннасць, нібы той мядзведзь, адыходзіць у доўгую спячку.

З надыходам каляндарнай зімы час клапаціцца аб чаранках. Наразаюць дубчыкі яблыні, грушы, слівы і вішні. Выбіраюць тыя з іх, якія ўсё лета песціліся ў промнях сонца, сфарміравалі самыя вялікія і добра акрэсленыя пупышкі і раслі толькі на працягу гэтага года, адным словам — аднагодкі. Двухгадовыя не падыдуць, бо замест роставых пупышак яны могуць несці кветкавыя.

Лепш зразаць чаранкі па сартах. Для гэтага нарыхтоўваем спецыяльныя біркі з дрэва ці металу. Картон і папера часта размакаюць, надпісы на іх расплываюцца і цяжка зразумець, дзе які сорт. Драўляныя ці жалезныя біркі пазбаўлены гэтага недахопу. Усё ж для страхоўкі пучкі аднаго сорту (скажам, яблынь) звязваем дроцікам «свайго» колеру. Гэты колер запісваем у сшытак. Атрымаецца двайная перасцярога. І яна ніколі не падвядзе. Аналагічна робім з чаранкамі грушы, вішні і слівы.

Чаму чаранкі лепш нарыхтоўваць на пачатку зімы? А таму, што ў маразы за 30 градусаў многія пупышкі і сама драўніна падмярзаюць. Прышчэпіце такі чаранок, а ён не дасць патрэбнага эфекту. Вось і прапаў год. Чакай наступнага. Аднагодкі, зрэзаныя на старце зімы, ад гэтай небяспекі застрахаваны.

Усё ж клопатаў у гэтай справе хапае. А найбольшы — як захаваць. На дрэве парасткі нібы кураняты пад цёплай мамай-квактухай. А тут кожны сам па сабе.

Чаранкі з біркамі і «сваімі» завязкамі можна пакласці ў поліэтыленавай плёнцы ў снег. Такі спосаб іх захоўвання найлепшы. Вільготнасць там дастатковая, мароз (нават самы моцны!) не дастане пупышкі. І вялікага значэння не мае, ляжаць чаранкі ці стаяць. Але ўсё ж нахіл у 5 ці 30 градусаў мэтазгодны, бо не дазволіць застойвацца вільгаці. Яна проста сцячэ. Па гэтай жа прычыне схованку ладкуюць не ў нізінцы, а на ўзгорачку. І лепш з паўночнага боку пабудоў, дзе снег сыходзіць не так хутка.

Што рабіць, калі няма снегу? Чаранкі выдатна захоўваюцца ва ўмерана вільготным рачным пяску ці пяску з дна глыбокіх кар'ераў. Ні той, ні другі не ўтрымлівае ўзбуджальнікаў розных хвароб.

Цяпер пра самыя «хадавыя» сарты. Выгадаюць тыя з садаводаў, хто нарыхтуе дубчыкі яблынь «спартан», «лоба», «беларускі малінавы», «бананавае», «лаўфам», «жыгулёўскі», «слава пераможцам», «медунічка», «мэлба», «белы наліў», «каштэля», «штрэйфлінг», грушы «беларуская позняя», слівы «эдынсбургская». Яны карыстаюцца добрым і вельмі ўстойлівым попытам. Падобнымі нарыхтоўкамі можна важка папоўніць сямейны бюджэт — чаранкі вясной будуць у добрай цане.

Як лёгка падмануцца

Неяк зазірнуў на Камароўскі рынак, калі быў праездам у Мінску. І стаў сведкам такога выпадку. Мужчына сярэдніх гадоў хрыплаватым, але зычным голасам заклікаў пакупнікоў:

— «Залаты корань», панацэя ад усіх хвароб! Ну, налятай, грамадзяне! Прадаю танна — усяго за чацвяртны!

Каля мужчыны адразу вырас натоўп. І вось пажылая, відаць, вельмі хворая жанчына ўзяла корань і працягнула прадаўцу некалькі чырвоненькіх купюр, пытаючыся: корань сапраўдны?

— Сапраўдны, сапраўдны, — пераконваў той.

Я стаяў побач і не вытрымаў, бо корань выклікаў сумненне. Узяў яго ў рукі, пацёр пальцамі зрэз, уважліва агледзеў з усіх бакоў, панюхаў. Пахла не то палыном, не то бузіной.

— Корань несапраўдны, — спакойна сказаў гандляру, — вярніце грошы жанчыне.

Натоўп зашумеў, а мужчына раптам ускочыў і знік, пакінуўшы на латку некалькі такіх «залатых каранёў».

Леанід КАЦКЕВІЧ, настаўнік-пенсіянер.
г. Ваўкавыск.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

9 снежня

Беларускае тэлебачанне

10.15. «Рыцары неба». Мастацкі фільм (Францыя). 8-я серыя.
16.00. Воднае пола. Кубак Чарнаморска-Балтыйскай лігі.
16.30. «Дзве Бабы-Ягі». Спектакль. Магілёўскага аблдрамтэатра.
17.25. «Па шчупаковаму загаду», «Ах, прынцэса!», «Вяроўка». Мультфільмы.
18.00. «Альманах кінападарожжаў».
18.20. «Пейзаж на фоне сцяны...», «Казахстанскі фарфор». Дак. фільмы.
18.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Бар'еры. Праблемы спартыўнага клуба інвалідаў.
19.55. Іграе Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Рыцары неба». Мастацкі фільм (Францыя). 10-я серыя.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — НІКа; «Паездка ў Вісбадэн». Мастацкі фільм.

Канал «Астанкіна»

11.20. «Чыста англійскае забойства». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
12.40. «Вось... зноў Насрэдзін». Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. «Пчала Мая».
15.40. Дак. фільм.
16.10. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема».
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. «Песня калінавая». Перадача з Чарнаўцоў.
17.45. Мастацкі фільм «Жазэф Бальзамо». 6-я серыя.
18.45. Аўтарская праграма Ю. Паніча. «Дарога дамоў». «Мяркуйце самі».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Ведзі.
21.00. Футбол. Ліга чэмпіёнаў. ЦСКА — «Глазга рэйнджэрс».
23.20. Навіны.
23.40. Футбол. Ліга чэмпіёнаў.

Канал «Расія»

13.00. Весткі.
15.00. Сігнал.
15.15. Далёкі Усход.
16.00. Там-там навіны.
16.15. Мульці-пульці.
16.30. Ці патрэбны сёння Ляўша?
17.00. Хрысціянская праграма. Званы пекла.
17.30. Дзённік з'езда.
17.45. «Снег — лёс мой». (Нарыльск. Гады. Людзі). 2-я серыя.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.20. Студыя «Сатырыкон». С. Альтаў.
20.50. Экран крымінальных паведамленняў.
21.00. Справаздача аб рабоце VII з'езда народных дэпутатаў Расійскай Федэрацыі.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Справаздача аб рабоце VII з'езда народных дэпутатаў Расійскай Федэрацыі.

10 снежня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Рыцары неба». Мастацкі фільм (Францыя). 9-я серыя.
16.30. Пазакласнае чытанне. 3-ці клас.
16.50. «Смех і гора ля Бела мора». Мультфільм.
17.50. «Сонечны зайчык». Фільм-канцэрт.
18.00. «Сачыце за маёй рукой». Дак. фільм.
18.30. Дар зямлі. Мазырскі саляварны завод.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Як пачаць уласную справу? Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.45. «Каб не жыць пры лучыне...» Праблемы энергазберажэння ў рэспубліцы.
20.20. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Рыцары неба». Мастацкі фільм (Францыя). 11-я серыя.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — НІКа; Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі «Віцебск-92». Дзень першы.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. Мастацкі фільм «Жазэф Бальзамо». 7-я серыя.
9.20. Футбол. Ліга чэмпіёнаў.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Чыста англійскае забойства». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
12.40. «Тэлевізар ката Леапольда». Мультфільм.
12.50. «Куды знік Фаменка?» Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.10. «Пчала Мая».
16.00. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема».
16.30. ...Да 16 і старэйшым.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым (працяг).
17.55. Мастацкі фільм «Жазэф Бальзамо». 7-я серыя.
18.55. Букет для Мікалая Озерава. Да 70-годдзя з дня нараджэння.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.45. Лато «Мільён».
21.15. Мастацкі фільм «Дзе вялікая Поўнач» (Фінляндыя).
22.30. Хіт-парад «Астанкіна». У перапынку (**23.00**) — Навіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Рэпартаж з сытай вёскі.
8.20. Дзень праваў чалавека. «Чорны флаг з крывавай палоскай».
8.45. Вольны час. «Дамашні клуб».
9.00. «Бурда модэн» прапануе...
9.30. Закрыты горад.
10.00. Студыя «Сатырыкон». «Знайшлі час смяяцца...»
11.00. «Санта-Барбара».
11.50. «А песня руская жыве» (г. Арэнбург).
12.35. Гандлёвы дом «Т. Ін. Ка».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Вучыцца рынку.
15.30. Студыя «Рост» Тон-лабірынт.
16.00. Там-там навіны.
16.15. Нафта.
16.45. Так і жывём. «Прабач, зброя...»
17.15. Гутаркі ў «Метраполі».
17.35. Тэатральны раз'езд. «Вішнёвы сад». Тры версіі.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.50. Спецыяльны камерцыйны веснік.
21.00. Айчына мая.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Баль Эдзіты П'ехі.

Калектыў рэдакцыі газеты «Звязда» выказвае глыбокае спачуванне супрацоўніцы Ланеўскай Юліі Яўгенаўне з выпадку напаткаўшага яе гора — смерці БАЦЬКІ.

Наступны нумар «Звязды» выйдзе ў пятніцу, 11 снежня г. г.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91. Тэлефакс: 32-22-03.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 244.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12